

Sinä ja Minä – Me yhdessä

Yhteisöelämän mahdollisuudet Portaanpään kristillisessä opistossa

Anni Jaloniemi

Opinnäytetyö

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Anni Jaloniemi	
Työn nimi Sinä ja Minä – Me yhdessä, Yhteisöelämän mahdollisuudet Portaanpään kristillisessä opistossa	
Päiväys 7.11.2012	Sivumäärä/Liitteet 57/29
Ohjaaja(t) Tuula Niskanen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Portaanpään kristillinen opisto	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön aiheena on sukupolvien kohtaaminen kansanopisto ympäristössä. Kansanopisto on oppimisympäristönä sisäoppilaitosmuotoinen, jolloin opiskelijoilla on asumismahdollisuus opiston asuntolassa. Toimeksiantaja on Lapinlahden kristillinen Portaanpään opisto, jossa opiskelee erikäisiä ihmisiä. Kehittämistehtävänä oli luoda Portaanpään vapaa-ajan toiminnanmalli, joka tukee internaattipedagogiikkaa. Opinnäytetyössä internaattipedagogiikka käsittää sukupolvien välistä vuorovaikutusta, elinikäistä oppimista ja nuoren itsenäistymisen tukemista. Kohderyhmänä oli opiston työeläkkeellä olevat VÄRI-NÄÄ kuvataideopiskelijat ja asuntolassa asuvat nuoret.</p> <p>Työ toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä. Opinnäytetyö sisälsi toiminnallinen osuuden, jossa kokeiltiin kehitettyä toimintamallia käytännössä. Toiminnallisesta osuudesta työstettiin prosessityökirja, joka kuvaa toimintaa. Työmenetelmänä käytettiin sosiokulttuurista innostamista, jolloin ryhmä suunnitteli, toteutti ja arvioi toimintaa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää sekä havainnointia, oppimispäiväkirjaa ja haastattelua. Tulokset sisältävät ryhmän jäsenien kokemuksia vapaa-ajan toiminnan mallista, joka tukee internaattipedagogiikkaa. Keskeisiksi tekijöiksi nousivat aito dialogi, avoimuus, mielekäs toiminta, aikuisen tuki, yksilöllinen tunne kasvusta ja ohjaajan rooli.</p> <p>Opinnäytetyö tehdyillä rajauksilla tuottaa uutta tietoa vähän selvitetulle osa-alueelle. Tulokset ovat heti sovellettavissa ja aihepiiri on kansanopistojen toiminnan kehittämisessä ajankohtainen. Portaanpään opisto voi ottaa vapaa-ajan toiminnanmallin käyttöön välittömästi ja kehittää mallia systemaattisesti osaksi arkea. Jatkon kannalta mielenkiintoista olisi tutkia sukupolvien kohtaamista saman sukupuolen sisällä, kuten naisten tai miesten keskuudessa.</p>	
<p>Avainsanat</p> <p>Internaattipedagogiikka, vuorovaikutus, elinikäinen oppiminen, itsenäistyminen, sosiokulttuurinen innostaminen, vapaa-ajan toiminnanmalli</p>	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author(s) Anni Jaloniemi			
Title of Thesis You and Me – Us Together, Possibilities of a community life in the Portaanpää Christian College, Lapinlahti			
Date	7.11.2012	Pages/Appendices	57/29
Supervisor(s) Tuula Niskanen			
Client Organisation/Partners Portaanpään kristillinen opisto			
<p>Abstract</p> <p>The theme of the thesis is the meeting of generations in the environment of the folk high school. The folk high school is a learning environment in the shape of a boarding school, where students have the opportunity to reside in the school dormitory. The client is the Portaanpää Christian College in Lapinlahti where people of different ages study. The task was to create a leisure activity operations model for Portaanpää that supports the boarding school pedagogy. The boarding school pedagogy in the thesis deals with intergenerational interaction, lifelong learning and supporting the independence of young people. The target groups were those former and now on a work pension VÄRI-NÄÄ art students of the college and young people living in the dormitory.</p> <p>The work was carried out as a functional thesis. The thesis included a functional part, where the development operations model was tested out in practice. The process workbook describing the operation was worked on in the functional part. Socio cultural motivation which the group planned, implemented and used to evaluate the activities was used as a working method. The functional thesis uses qualitative research methods, as well as observation, learning diaries and interviews. The results include the experiences of the group members of the leisure activities model which supports the boarding school pedagogy. The central elements which arose are a genuine dialogue, openness, meaningful activities, adult support, a unique feeling of growth and the role of the director.</p> <p>The thesis was done with certain restrictions to produce new information for a little explored area. The results are immediately applicable and the subject matter is topical in the development of the folk high school. The Portaanpää College can take the leisure activity model into immediate effect and develop the model systematically as part of everyday life. As for the future it would be interesting to research the meeting of the generations within the same sex, such as between men and women.</p>			
<p>Keywords</p> <p>Boarding school pedagogy, interaction, lifelong learning, independent, socio cultural motivation, leisure activity model</p>			

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	KANSANOPISTOSTA, SEN PEDAGOGIIKASTA JA TYÖMENETELMÄSTÄ	9
2.1	Kansanopisto kasvuympäristönä	9
2.2	Tutkimustieto	10
2.3	Internaattipedagogiikka	11
2.3.1	Sukupolvien välinen vuorovaikutus	12
2.3.2	Elinikäinen oppiminen	13
2.3.3	Itsenäistyminen	15
2.4	Sosiokulttuurinen innostaminen työmenetelmänä	16
2.4.1	Innoittajan rooli	18
2.4.2	Ryhmän merkitys sosiokulttuurisessa innostamisessa	20
3	TOIMINNAN PROSESSI	21
3.1	Lapinlahden Portaanpään kristillinen opisto	21
3.2	Kehitystarve ja ideointi	22
3.3	Toimintamallin luonnostelu	24
3.4	Toimintaprosessin kehittäminen ja toteutus	25
3.5	Arviointi ja tuotteen viimeistely	27
3.6	Luotettavuus ja eettisyys	29
4	TULOKSET	31
4.1	Sukupolvien välinen vuorovaikutus	32
4.2	Elinikäinen oppiminen	34
4.3	Nuorten itsenäistymisen tukeminen	34
4.4	Vapaa-ajan malli	35
4.5	Muita näkökulmia	37
5	TYÖN JA TULOSTEN TARKASTELUA	39
5.1	Vuorovaikutuksen merkitys	39
5.2	Ennakkoluuloista avoimuuteen	41
5.3	Aikuisen tuki ja yksilöllinen tunne kasvusta	41
5.4	Kohderyhmä	42
5.5	Sosiokulttuurinen innostamisen vaikeus	43

5.6 Mielekäs toiminta osana motivaatioita	44
6 POHDINTA	46
6.1 Tulosten tarkastelua	46
6.1.1 Vuorovaikutukseen vaikuttavat tekijät	46
6.1.2 Ohjauskeskustelut	48
6.1.3 Ryhmän yhteinen tavoite	50
6.1.4 Innoittamisen keinot.....	50
6.1.5 Vapaa-ajan toiminnanmallin muoto.....	51
6.2 Opinnäytetyön tulokset ja prosessi	52
6.3 Opinnäytetyön merkitys ja käytettävyys.....	53
LÄHTEET	55

LIITTEET

Liite 1 Oppimispäiväkirja

Liite 2 Opinnäytetyön toiminnallinen osa

Liite 3 Teemahaastattelu nuorille ja Värinäläisille osana oppimispäiväkirjaa

Liite 4 Pelkistykset alakategorioiksi Värinäläisten ja nuorten aineistosta

Liite 5 Tulosten graafiset esitykset

Liite 6 Ohjevihko

1 JOHDANTO

Kansanopisto on kuin kalakukko. Ulkoapäin se näyttää vähän niin kuin leivältä. Kun sitä alkaa syödä sen sisältö on mielenkiintoinen uudenlainen ja hyvänmaakuinen. Puolenvälin paikkeilla siitä alkaa saada tarpeekseen, kalanruodot ja läskinpalat alkavat ällöttää. Vasta jälkeinpäin sitten tajuaa, että on syönyt oikein kunnan maittavan ja ravitsevan aterian.

Salo (2001)

Salon (2001) kuvaus kansanopistosta tiivistää hyvin opiskelijoiden oppimismatkan opistossa. Kansanopistoa kohtaan saattaa olla ennakkoluuloja, jotka muuttuvat pian innostumiseksi sen tarjoamista mahdollisuuksista. Arki saattaa tuntua välillä ikävältä, mutta myöhemmin opistoa muistellaan lämmöllä. Kansanopisto kasvuympäristönä on kodin omainen. Siinä yhdistyvät asuminen, opiskelu ja vapaa-aika. Internaatin juuret ovat pitkällä kansanopiston historiassa. Sanaa internaatti käytetään, kun halutaan puhua asumismuodosta tai yleisesti oppilaitoksesta, jossa oppilaitos järjestää sekä asumisen että opiskelun tiloissaan.

Kansanopistossa on hyvä mahdollisuus hyödyntää internaattiympäristöä sukupolvien kohtaamiseen. Yhteiskunnassa eri-ikäisten ihmisten kohtaaminen ei ole enää nykyisin yhtä luonnollista kuin ennen. Ikäihmiset asuvat yksin ja heille suunnatut vapaaajan virikkeet ovat usein erillään nuorten palveluista. Kaikilla nuorilla ei ole mahdollisuutta kohdata edes omia isovanhempiaan. Nuorilta puuttuu vuorovaikutus ja osittain siihen tarvittavat taidot vanhemman sukupolven kanssa. Sukupolvien kohtaaminen ja vuorovaikutus on tärkeää, sillä se on keino siirtää hiljaista tietoa ja kokemusta. Nuorten tulee ymmärtää suomalaista kulttuuria ja siihen vaikuttaneita tekijöitä. Vanhemmilla sukupolvilla on menneistä ajoista omakohtaista kokemusta, jonka he voivat siirtää nuoremmille. Nuorella sukupolvella on mahdollisuus hyödyntää vanhemman sukupolven osaamista omaan kehittymiseensä. Tämä tuo yhden näkökulman eliniän kestävään oppimiseen.

Erilaisten ihmisten tuominen yhteen heidän erilaisine osaamisineen ja taustoineen luo hedelmällisen pohjan oppimiseen. Smolander (2010, 8–10) toteaa tarpeen: ”Kehittää edelleen eri-ikäisten, eri sukupolviin kuuluvien, eri asioita harrastavien ja osaavien ihmisten kohtaamisia ja yhteisiä toimintamahdollisuuksia, luokkahuonerutiineista poikkeamisia, myös tavoitteellisesti ja tietoisesti”. Eri sukupolvien kohtaamiseen internaatissa sisältyy hyödyntämätön oppimispotentiali. Lapinlahden Portaanpään

kristillisessä opistossa järjestetään erilaisia yhteisöllisyyttä lisääviä tapahtumia, kuten joulujuhla, oppimisen yö, päätös- ja valmistujaisjuhlat, itsenäisyysjuhlat ja liikuntapäivä. Tällaisten päivien merkitys koko henkilökunnalle ja opiskelijoille on suuri, mutta yhteisöllisyyden edistäminen ja oppiminen tapahtuu arkipäiväisiä tilanteissa. Tällä hetkellä toiminta ei ole riittävästi organisoitua. Tarvitaan toimiva harrastus- ja vapaa-ajan toiminnan malli, joka auttaa opiskelijaa opintojen edistymisessä, vähentää keskeytyksiä ja ennen kaikkea tukee opiskelijan kasvua ihmisenä.

Lähtökohdat toiminnalliselle opinnäytetyölle ovat ensimmäisessä ammatillisessa harjoittelussa, jonka tein 2010 keväänä Portaanpään Kristillisessä kansanopistossa. Kansanopisto miljöönä on jo aivan erilainen, kuin peruskoulu tai lukio on asumisen mahdollisuuden sekä opiskelijoiden suuren ikähaitarin vuoksi. Toteutin sukupolvien yhteistoimintaa taiteen avulla, mikä koettiin positiiviseksi Portaanpäässä. Opiston kehittämistarve ja mahdollisuudet kehittämiseen olivat hyvin selvästi esillä, joten lähdin työstämään kehittämistyötä.

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää yhteisöelämän mahdollisuuksia Portaanpään opistolla. Tarkoituksena on kehittää vapaa-ajantoiminnanmalli, jossa eri-ikäiset ja eri sukupolvien opiskelijat ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Vuorovaikutustilanteita järjestettiin osallistamalla opiskelijoita toimimaan yhdessä. Opinnäytetyötä varten koottiin kaksi ryhmää, nuorten ryhmä ja aikuisten ryhmä. Nämä yhdessä suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toiminnan. Aikuisten ryhmästä käytetään jatkossa myös nimitystä Värinäläiset.

Työn merkitys kohdistuu sekä kohderyhmälle ja toimeksiantajalle. Nuoret saavat kohtaamisia eri-ikäisten kanssa, oppivat itsestään prosessin myötä ja saavat tukea itsenäistymiseen. Värinäläiset tutustuvat nuoriin ja nuorten elämään, jolloin he voivat oppia tuntemaan nuorta sukupolvea paremmin. Oman elämänkokemuksen jakaminen ja hyödyntäminen on yksi elinikäinen oppimisen ominaisuuksista. Portaanpään opisto saa uuden toimintamallin. Toimintamalli voi parhaimmillaan ennaltaehkäistä opiskelijoiden opintojen keskeyttämisistä tai hyvinvoinnin järkkymistä. Opinnäytetyön tulokset ovat kokemuspohjaista tietoa muille kansanopistoille yhteisöelämän mahdollisuuksista.

Opinnäytetyön viitekehyksenä on internaattipedagogiikka ja sosiokulttuurinen innostaminen. Internaattipedagogiikka on ajatusmalli ja pedagoginen lähestymistapa. Internaattipedagogiikka perustuu kokemukselliseen oppimiseen, arkipäivän elämistä ei

voi oppia kuin tekemällä. Internaatti on kuin kognitiivinen työpaja, oppiminen tapahtuu siis arkisissa tilanteissa, joissa arkielämän taitoja tarvitaan. (Helakorpi 1995, Grönrusin, Heikkilän & Lemmetyisen 2001, 60 mukaan.) Työmenetelmänä toiminnallisessa opinnäytetyössä käytän sosiokulttuurista innostamista, joka on osallistavaa pedagogiikkaa. Menetelminä käyvät kaikki sellaiset menetelmät, joissa nuoret saadaan vuorovaikutukseen keskenään. (Kurki 2010, 210.) Sosiokulttuurisen innostamisen käsitettä voidaan kuvata myös puhumalla innostamisesta.

2 KANSANOPISTOSTA, SEN PEDAGOGIIKASTA JA TYÖMENETELMÄSTÄ

Kansanopistossa yhdistyvät koulu, koti ja kylä. Yhdistävä tekijä kansanopistoilla on yhtenäinen pedagogiikka. Opisto on auki aamusta iltaan tarjoten opiskelijoille ruoan, asunnon ja erilaisia harrastusmahdollisuuksia. Oppimisympäristön jatkuva käyttö tukee kokonaisvaltaista oppimista. Nuorille avautuu mahdollisuus avartaa käsitystään oppimisesta. Oppia voi oppimisen ilosta. Lisäksi aikuisopiskelijoille on mahdollista saada tietoa nuorten trendeistä. Internaatti opettaa suvaitsevaisuutta ja sietämään erilaisuutta. Nuorelle tällaiset oppimistilanteet ovat haastavia, mutta onnistuessaan täällä voi olla nuoren kehitykseen suuri vaikutus. (Alatalo & Illén 2005, 106–107; Lemmetyinen 2001, 49.)

2.1 Kansanopisto kasvuympäristönä

Kansanopistoliikkeen perusti tanskalainen Nikolai Frederik Severi Grundtvig 1800-luvun puolivälissä. Tanskasta aatteellinen liike laajeni Norjan ja Ruotsin kautta Suomeen. Grundtvigin ajatus kansanopistoliikkeelle oli kasvatuksesta ja oppimisesta tuleva sivistys, mikä saavutetaan ”elämäkoulussa”, jossa oppimisella ja ympäristöllä on merkittävä yhteys. Yksilön oppimishalu, syntyy ja muodostuu ympäristöstä saatujen kokemusten pohjalle. Tärkeää ei ole tutkinto vaan syvälinen oppiminen. (Marjomäki 2005, 13–15.) Kansanopistoille muodostui omat piirteensä ja pääpainotuksensa, mutta yhteiset peruspilarit sovittiin Pohjoismaiden opistoille; kansanopisto on nuorisokoulu, elävän sanan koulu, herättävä koulu sekä kansallinen ja kansanomainen koulu. Nuorisokoululla tarkoitetaan opiston nuoria, jotka sisäistävät elämänvaiheessaan herkästi asioita. Elävän sanan koulu kuvaa opettajan roolia olla läsnä omalla persoonallaan ja omalla sanallaan, joista opiskelijan ajatellaan parhaiten oppivan. Herättävän koulun tavoitteena on kehittää ja avartavan nuoren henkisiä voimavaroja. Kansallinen ja kansanomainen koulu nähdään lähestymisellä kansan laajoja piirejä. (Möller 2001, 25.)

Laki vapaasta sivistystyöstä (L 1998/632, § 1–2) määrittelee kansanopistot sisäoppilaitoksiksi, joiden opetus kohdistuu nuorille ja aikuisille omaehtoisina opintoina. Kansanopiston tarkoituksena on edesauttaa opiskelijoiden opiskelunvalmiuksia ja kasvat-
taa heitä yksilöllisesti yhteiskunnan jäseniksi. Vapaaseen sivistystyöhön kuuluvana kansanopiston on pyrittävä järjestämään koulutusta elinikäisen oppimisen mukaisesti

ja tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukien. Kansanopistoissa painottuvat omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus.

Kokonaisvaltainen oppiminen kuuluu kansanopiston oppimisnäkemykseen, jonka tärkeimmät piirteet ovat elinikäinen oppiminen ja kokonaisvaltainen kasvatus. Internaatti tukee nuorta kokonaisvaltaisesti opinnoissaan sekä arjen toimissa ja ennen kaikkea auttaa nuorta itsenäistymään. Kokonaisvaltaisen oppimisen kannalta on tärkeää, että jokainen opiston jäsen on kasvattaja. Opiskelija, keittäjä, opettaja tai siivoja voivat toimia kasvattajan roolissa tukemalla toinen toistaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja ohjauksessa. (Kaivola 2001, 17–19.)

2.2 Tutkimustieto

Kansanopistoja on tutkittu Suomessa laajalti. Internaattipedagogiikkaa ja internaattia kasvuympäristönä kansanopistossa on tutkittu paljon 1980-luvulla. Niemen (2008, 8–10) mukaan kansanopistojen itse tekemät tutkimukset ovat osoitettu entisille opiskelijoille ja tutkimukset ovat juhlakirjamaisia. Kansanopisto-opiskeluun liittyviä tutkimuksia ovat tehneet Sederlöf (1984), Niemivirta (2002) ja Vanhatalo (2002). Vuosina 1997–2000 on toteutettu ”Kokonaisvaltaisen oppimisen” -projekti, jonka tuloksia on julkaistu kirjassa *Kokonaisuutta etsimässä* (Koivunen 2001). Julkaisussa on laajasti ja monipuolisesti avattu vapaan sivistystyön kenttää sisältäen muun muassa kansanopiston internaattipedagogiikkaa. Vuonna 2001 alkoi myös valtakunnallinen internaattityön kehittämishanke ”ITUA - Internaattityö uuteen arvoon”, jonka tavoitteena oli selvittää kansanopistojen internaattityötä koskevia sisällöllisiä ratkaisuja. Hankkeen tuotoksena syntyi ITUA-kansio, johon on kerätty hyväksi havaittuja ja kokeilussa olevia internaattityön käytänteitä eri kansanopistoissa. Internaattipedagogiikkaa on siis tutkittu, mutta ei vapaa-ajan toiminnan ja sukupolvityön näkökulmasta.

Sosiokulttuurista innostamista on ollut Suomessa varsin kauan vapaa- ja omaehtoisessa muodossa, kuten herätysliikkeet, raittius- ja työväenliikkeet, nuorisoseuraliike ja kylätoiminta. Nykyisin innostamista nähdään ympäri Suomea hyvin monenlaisten yhteisöjen kehittämisessä. Kehittämistyötä toteutetaan erilaisina kehittämishankkeina ja -projekteina. Esimerkkeinä Kurki (2011, 57–59) toteaa Sivoseen (2002) viitaten määrääikäisen alue- ja yhteisökehittämisen maisteriohjelman koskien kyläyhteisön kehittämistä, Tampereen kaupunkilähetys ry:n projekti liittyen vanhuksien kanssa tehtävään työhön ja EU:n hanke ”SENET”, joka selvittää yhteisötalouden roolia ja

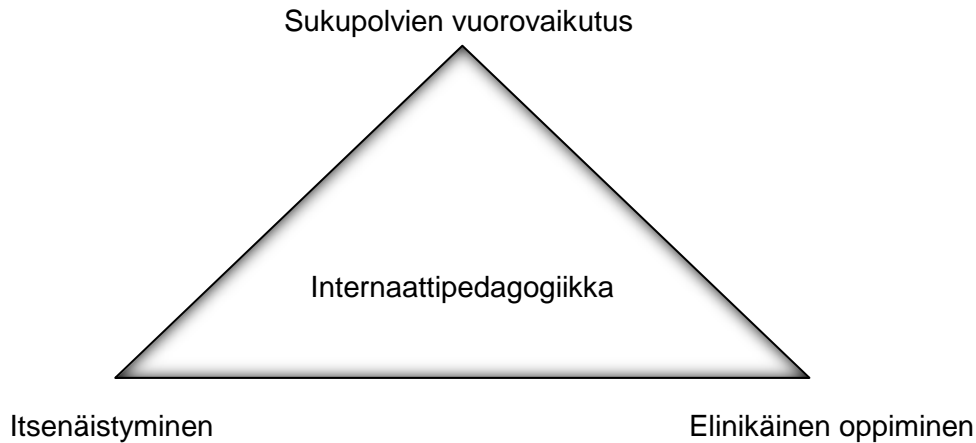
kehittää hyvinvointipalvelumalleja haja-asutusalueilla asuville vanhuksille. Innostaminen on yhä enemmän sosiaalityössä läsnä, sillä se menetelmänä sopii hyvin ongelma kohteita sisältävään työhön. (Kurki 2011, 57–59.) Innostamista käytetään paljon ikäihmisten ja nuorten parissa. Tutkimuksia, jossa yhdistyisi internaattipedagogiikka sukupolvien kohtaamisen näkökulmasta ja sosiokulttuurinen innostaminen, ei juuri ole.

Opinnäytetyön viitekehysesä valikoitui internaattipedagogiikka ja sosiokulttuurinen innostaminen, sillä ne tukevat hyvin kansanopisto elämää. Kansanopistossa opiskelu tapahtuu yhteisössä yksilön omia valintoja korostaen. Vuorovaikutustilanteet ovat merkittävä osa nuorten kehittymistä kriittisyyteen ja vastuullisuuteen. Lähiopetus, ryhmätoimintaan panostaminen, ryhmässä toiminen ja ryhmän hyvinvoinnista huolehtiminen, henkilökunnan ja opiskelijoiden välinen vuorovaikutus, yhteiset tilaisuudet ja projektityöskentely ovat kansanopiston opetuksen lähestymistapoja. (Alatalo & Illèn 2005, 104–105.)

2.3 Internaattipedagogiikka

Internaattina kansanopisto antaa opiskelijalle mahdollisuuden itsenäistymisen opetteluun vähitellen. Henkilökunta on tukemassa nuorta, kun hän tarvitsee ohjausta esimerkiksi ammatinvalinnassa tai vuorovaikutustilanteissa muiden nuorien kanssa. (Alatalo & Illèn 2005, 102–103.) Oppiminen internaatissa on omaehtoista ja itseohjautuvaa sekä oppijan omaan aktiivisuuteen perustuvaa. Internaatin vuoksi oppiminen yhdistyy myös aitoihin elämäntilanteisiin ja on siksi yhteistoiminnallista. (Vahvera 1998, Grönrusin, Heikkilän & Lemmetyisen 2001, 60–61 mukaan.)

Internaattipedagogiikasta nousi kehittämistehtävän kannalta kolme tärkeää osa- aluetta (kuvio 1), vuorovaikutus sukupolvien välillä, elinikäinen oppiminen ja itsenäistymisen tukeminen. Kyseiset osa-alueet muodostavat internaattipedagogiikan kehittämistehtävän kehiksessä. Osa-alueet ovat sidoksissa toisiinsa, sillä sukupolvien vuorovaikutus prosessin omaisesti pitkällä aikavälillä kasvattaa ryhmäläisiä. Molemmat sukupolvet oppivat jotain vuorovaikutuksellisesta toiminnasta, mikä auttaa ymmärtämään elinikäisen oppimisen periaatetta. Nämä kaksi osa- aluetta taas tukevat nuoren itsenäistymistä, jossa seniori on tukena.

KUVIO 1. Internaattipedagogiikan osa-alueet tutkimustehtävän kehyksessä

2.3.1 Sukupolvien välinen vuorovaikutus

Sukupolvi erottaa lapset aikuisista. Perhenäkökulmasta sukupolvien ketjussa elämä siirtyy vanhemmilta lapsille. Isovanhemmilla, vanhemmilla ja lapsilla on omat roolinsa, joista muodostuu jatkumo. Yhteiskunnan näkökulmasta sukupolvi määräytyy iän ja elämänvaiheiden mukaan, puhutaan samanikäisten ikäpolvesta. (Virtanen 2001, Korhosen 2006, 52–53 mukaan). Yhteiskunnalliset muutokset ja tapahtumat luovat yhteisiä kokemuksia ja määrittävät kyseisen sukupolven elämää. Korhonen (2006, 53) toteaa Roosin (1987) viitaten sukupolvijaon edellyttäen yhdessä elettyjä kokemuksia. Kokemukset luovat yhteenkuuluvuuden tunnetta ja edelleen ”kokemuksellisen sukupolven”. (Virtanen 2001, Korhosen 2006, 53 mukaan). Näin ollen samanikäisten ikäpolvi ja kokemuksellinen sukupolvi voivat tarkoittaa samaa sukupolvea, vaikkakin jako tehdään eri perustein.

Nuoruudessa kohdatut yhteiskunnalliset tapahtumat ja muutokset muokkaavat ajatus- tapaa niin, että myöhempiinkin tapahtumiin reagoidaan varhaisten vaikutelmiin tukeutuen. Kokemukset vaikuttavat ajatuksiin, käyttäytymiseen ja muistoihin. (Virtanen 2001, Korhosen 2006, 53 mukaan.) Tässä työssä on oleellista ymmärtää sukupolvi- käsite ja sen merkitys sukupolvien välisessä vuorovaikutuksessa. Korhonen (2006, 54) korostaa Järviseen (2006) viitaten sukupolvikäsitteen ymmärtämistä kasvatusnä- kökulmasta, koska vuorovaikutustilanteessa kasvattajan oma elämännäkemyks ja ko- kemukset tulevat esiin. Sukupolvien välisessä vuorovaikutuksessa erään haasteen muodostavat eri aikoina nuoruutensa eläneiden henkilöiden käsitykset asioista, muun

muassa kasvatuksesta. Sukupolvien väliseen vuorovaikutukseen vaikuttavat siis ihmisten kokemukset ja käsitykset asioista.

Toiminnallisen opinnäytetyön kannalta keskeistä on sukupolvien välisten suhteiden ymmärtäminen ja niiden vaikutus vuorovaikutukseen. Vuorovaikutus on laaja yleiskäsite ja siihen liittyy monia eri käsitteitä. Työssä nostetaan esiin dialogi, joka on vuorovaikutuksen ydintä. Dialogi muodostuu sanoista *dia* (väliin) ja *logos* (tarkoitus) ja se tarkoittaa ”yhdessä ajattelemisen tilaa: puhumista ja kuuntelua.” Oleellista on toisen arvostaminen keskustelussa, omia mielipiteitä ei tarvitse muuttaa, mutta toisen ajatuksia tulee arvostaa. Tällöin keskustelu muuttuu avoimeksi. Arvostus näkyy myös kuuntelemisena, josta syntyy vastavuoroisuutta. Dialogi siis koostuu kuuntelemisesta, oman vuoron odottamisesta ja suorasta puheesta. Suora puhe on oman mielipiteen kertomista ääneen. Dialogisuus nähdään kehittyvänä asenteena, joka voi muuttaa persoonallisuutta. Dialoginen keskustelu sopii kahdenkeskiseen tai ryhmäkeskusteluun. (Väisänen, Niemelä, & Suua 2009, 9–2.)

2.3.2 Elinikäinen oppiminen

Dunderfeltin (1997, 16–17) mukaan elämäнкаariajatteluun sisältyy ajatus ihmisen kehityksen jatkumosta koko elämäнкаaren ajan. Lapsuuden ja nuoruuden jälkeenkin ihminen voi oppia ja kehittyä. Ajatus elinikäisestä oppimisesta ja kehityksestä on viime vuosikymmeninä saanut kannatusta ja onkin nykyään aikuiskasvatuksen pääkohтия. Elinkaaren kestävä kasvu ja kehitys eivät ole selviö, sillä sisäiset ja ulkoiset tekijät vaikuttavat ihmisen kehityspotentiaaliin. Kasvu ja oppiminen ovat yksilöllisiä tunteita, jotka toisen on hyvin vaikea ulkoapäin arvioida. Larsen (2006, 6–7) toteaa iän myötä tapahtuvan opiskelemisen edistävän henkistä jaksamista ja ylläpitävän elämänhallinnan taitoja. Opiskelu edistää vuorovaikutustilanteita, jotka tuovat mielekkyyttä elämään. Toisaalta ikäihmisten elämäнкаokemuksen hyödyntämättömyys sukupolvien välillä on huomattavaa. Yhteiskunta tarvitsee työmuotoja, jotka mahdollistavat sukupolvien välisen jatkuvan vuorovaikutuksen, jolloin ikäihmisten elämäнкаokemus ja asiantuntijuus siirtyvät nuoremman sukupolven käyttöön.

Elinikäinen oppiminen alkaa syntymästä lähtien. Lapsella on luontainen motivaatio oppia uutta. Koulun tehtävänä on opettaa lapsille myös sosiaalisia valmiuksia elinikäiseen oppimiseen. Koulun jälkeen alkaa jatkuva oppiminen, joka ylläpitää ihmisen aktiivista elämäntyylä. Asenne ohjaa Otalan (2001, 19) mielestä ihmisen suhtautu-

mista muutokseen, mikä on elinikäisen oppimisen tärkein asia. Ilman avoimuutta uusiin asioihin ei elinikäistä oppimista tapahdu. Sopeutumiskyky yhteiskunnan muutokseen nousee myös merkittäväksi elementiksi. On tärkeää ymmärtää Otalan määritelmä, jotta elinikäisen oppimisen vaikuttavat tekijät tulevat ymmärretyiksi.

Elinikäinen oppiminen on Ojala (2001, 18) mukaan:

- vastuun ottamista omasta elämästä ja omasta työstä
- aktiivista tiedon hankintaa
- ammattitaidon jatkuvaa ylläpitoa
- oppimista toisilta ja toisten kanssa
- jatkuvaa kehittymistä ihmisenä
- muutokseen osallistumista
- positiivista asennetta
- osallistumista oman työn ja työyhteisön kehittämiseen
- sitoutumista omiin ja yhteisiin tavoitteisiin.

Oppimista tapahtuu ihmisen käyttäessä kognitiivisia taitojaan. Jatkuva toimintakyvyn ylläpitäminen ja vuorovaikutus ulkomaailmaan kehittävät yksilön kykyä muodostaa menettelytapoja ja käsityksiä itsestään ja ympäristöstään. Tällainen jatkuva oppimisen prosessi mahdollistaa yksilön kehityksen koko elämän ajan. Ihminen on sidoksissa vahvasti sosiaaliseen ja psykologiseen ympäristöönsä ja tarvitsee uusia asioita, jotka stimuloivat halua oppia. Säännölliset kokemukset ovat myös elinikäisessä oppimisessa tärkeitä. Yksilön ymmärrys ja tulkinta maailmasta sekä käsitys itsestä vaikuttavat ihmisen kehitykseen. Billet (2010, 4–5) korostaa yksilön asemaa elinikäisessä oppimisessa, sillä ihmiset sitoutuvat oppimisprosessiin ja kokevat asioita eri tavoin. Kokemukset ovat jokaiselle ainutlaatuisia ja tunneperäisiä asioita. Tällöin myös oppiminen on hyvin yksilöllistä. Lamb (2011, 2) ja Ojala (2001, 19) yhtyvät Billetin (2010, 4–5) kanssa samoihin päätelmiin elinikäisen oppimisen määritelmästä: oppiminen on kognitiivinen prosessi, jossa aikuiset kehittävät itseään. Ihmisen tulisi sitoutua kehittämään tietoja, taitoja ja asenteita koko eliniän ajan. Tällainen elinikäinen kehittäminen vaatii avoimuutta uusille asioille, halua oppimiseen ja kykyä ajatella eri näkökulmista. Ongelmana Lamb (2011, 2) pitää juuri kykyä tunnustaa oman ajattelutavan muutosta. Elämänkokemukset voivat vääristää ajattelutapaa asioista.

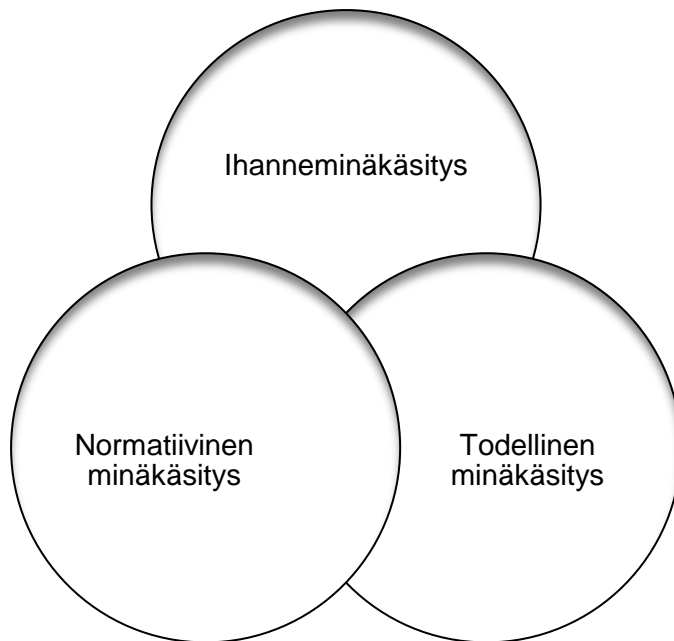
2.3.3 Itsenäistyminen

Nuoruus käsitteenä kuvaa lapsuuden jättämistä ja uuden vaiheen aloittamista. Sinkkonen (2010, 50) kuvaa nuoruuden vaihetta lapsuuden muisteluksi ja uuden mahdollisuuden kokeiluna. Nuoret kokevat aikuisen tuen tärkeänä, vaikka eivät sitä sanallisesti ilmaise. Kivelä ja Lempinen (2010, 7) taas kuvaavat nuoruutta itsenäistymisen ja elämänhallinnan näkökulmasta. Ihminen haluaa elämän olevan omissa käsissään, jolloin hän itse määrittelee elämäänsä. Kaikilla nuorilla ei ole kuitenkaan kykyjä tai mahdollisuuksia elämänhallintaan esimerkiksi elämäntilanteen tai elinympäristön vuoksi.

Dunderfelt (1997, 94–95) viittaa Robert J. Havighurstiin puhuttaessa ihmisten kehitystehtävistä, jotka ovat ikään kuin haasteita, joista suoriutuminen mahdollistaa seuraavaan elämäntilanteeseen pääsemisen. Nuoruuden kehitystehtävät ovat

- saavuttaa uusi ja kypsempi suhde molempiin sukupuoliin
- löytää itselleen maskuliinisen/feminiinisen roolin
- hyväksyä oman fyysisen ulkonäkönsä ja oppia käyttämään ruumistaan tarkoituksenmukaisesti
- saavuttaa tunne-elämässä itsenäisyys vanhempiin ja muihin aikuisiin nähden, valmistautua avioliittoon ja perhe-elämään
- ottaa vastuuta taloudellisista seikoista
- kehittää maailmankatsomus, arvomaailma ja moraalit, joiden mukaan voi ohjata elämäänsä
- pyrkiä ja päästä sosiaalisesti vastuulliseen käyttäytymiseen.

Minäkäsitys jaetaan (kuviot 2) yleisesti todelliseen minäkäsitykseen (yksilön käsitys itsestään), ihanneminäkäsitykseen (yksilön ihannekuva itsestään) ja normatiiviseen minäkäsitykseen (yksilön käsitys siitä, mitä muut ajattelevat hänestä) (Aho 1996, 15 Jaaren 2004, 30 mukaan). Minäkäsitys muodostuu yksilön ja ympäristön vuorovaikutustapahtumassa. Se syntyy mielikuvista ja yksilöön kohdistuvista asenteista. (Burns 1979; Kääriäinen 1988; Scheinin 1990, Aho 1996; Salmivalli 1997, Jaaren 2004, 30 mukaan). Nuorella on jo jonkinlainen kuva itsestään ja itseään kohdistuvista odotuksista. Minäkuvan muutokseen tarvitaan uusia positiivisia kokemuksia, jotta minäkuva vahvistuisi.

KUVIO 2. Minäkäsitys (Aho 1996,15, Jaaren mukaan 2004, 30 mukaellen)

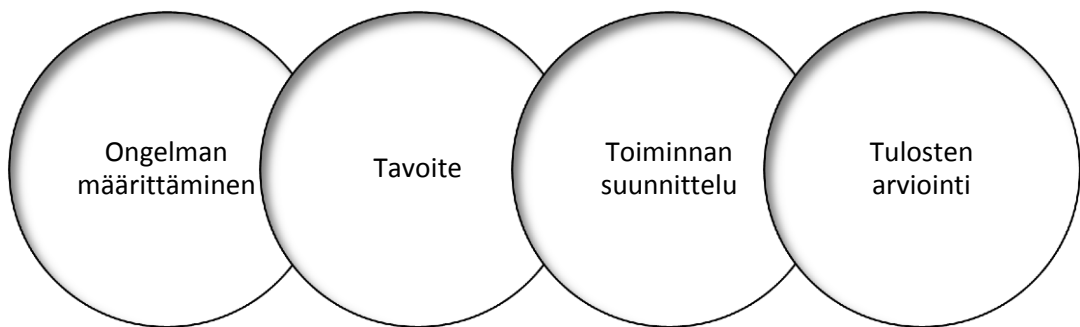
2.4 Sosiokulttuurinen innostaminen työmenetelmänä

Innostaminen on elämää yhteisössä, lähiössä, kylässä ja maailmassa. Ihmisen arkipäivä on toiminnan lähtökohta. Mennään sinne, missä ihmiset ovat ja elävät, kaduille, torille, puistoihin, ei jäädä toimistojen tai kulttuurilaitosten pimentoon. (Kurki 2006, 153.)

Työmenetelmänä sosiokulttuurinen innostaminen sopii hyvin toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Se kuuluu sosiaalipedagogiikan sovellusalueisiin ja tämän vuoksi soveltuu hyvin nuoren kehityksen tukemiseen. Sosiaalipedagoginen nuorisokasvatus näkee jokaisen nuoren omana tärkeänä persoonana. Tavoitteena on tukea nuoren uskallusta kokea ja oppia kokemuksistaan sekä tehdä valintoja ja pitää niistä kiinni. Laajempaan tavoitteena on, että nuori pystyy arvioimaan omaa elämäänsä ja yhteiskuntaa kriittisin silmin sekä valitsee tietoisesti elämänsä suunnan. Innostamisen tavoitteena on saada ihmiset osallistumaan oman yhteisön elämän kehittämiseen tietoisesti. (Kurki 2010, 205.) Opinnäytetyönoyön kohde, Portaapään kristillinen opisto, muodostaa itsessään yhteisön, jossa tutkittavilla joukolla on mahdollisuus vaikuttaa opiston arkeen. Prosessinomaisuus ja sen tuoma haastavuus vaikuttivat osaltaan valitsemaan innostamisen työmenetelmäksi. Ryhmän osallistaminen suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan toimintaa tukee hyvin annettua kehitystehtävää.

Käsitteenä sosiokulttuurinen innostaminen on hyvin laaja ja menetelmän toteutumistavat ovat hyvin monimuotoiset eri puolilla maailmaa. (Ventosa 1993, 2008, Kurjen 2011, 46 mukaan). Määritelmä koostuu sanoista sosiokulttuurinen ja innostaminen. Kulttuuri-käsitteenä ymmärretään sosiokulttuurisessa innostamisessa yksilön omaehtoisuuteen ja osallisuuteen perustuvana, jolloin kulttuuri voidaan määrittää yksilöstä lähteväksi. Kulttuurin pääpiirteiksi Kurki (2011, 52) toteaa muun muassa osallistumisen, dialogin, kohtaamisen ja tietoisien valinnan toiminnasta. Innostaminen tarkoittaa menetelmässä taas osallistumista. Ihmisiä voidaan innostaa hyvin eri tavoin ja menetelmin, toiminnan on kuitenkin oltava aina osallistavaa. Oleellista on tehdä realistisia asioita, jotta tavoitteen on mahdollista toteutua. (Kurki 2011, 50–51.) Innostamista voidaan myös kuvata toimintaan motivoimisena tai yhteisön puolesta toimimisena. Tiivistäen menetelmä on arjen toiminnan tiedostamisen ja muutoksen väline, jossa pääpaino on yksilön kehityksessä. (Ander-Egg 1989; Augustin & Gillet 2000; Gillet 2004; Merino 1997; Ucar 1992, Kurjen 2007, 205–206.)

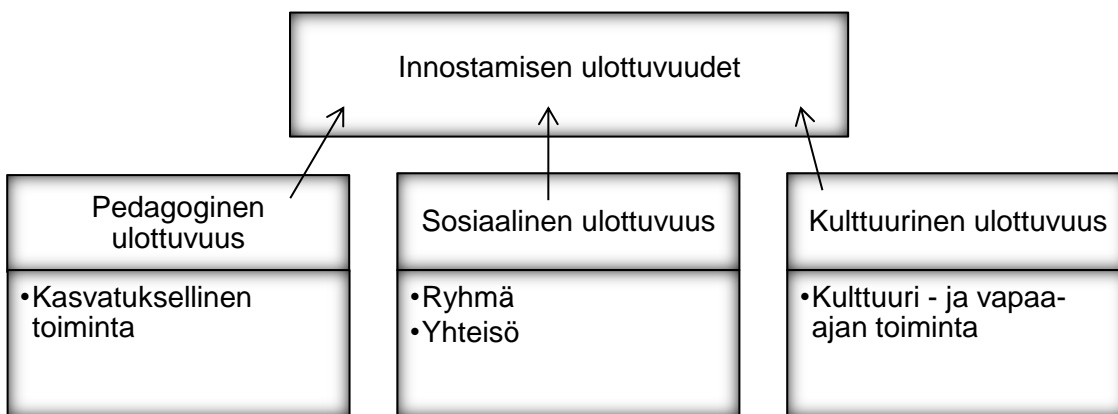
Kurjen (2010, 211–212) mukaan sosiokulttuurinen innostaminen on nuorten ja aikuisten yhteistä toimintatutkimusta, joka tähtää muutokseen ja lähtee nuoren kokemista ongelmista. Tarkoituksena on määrittää (kuvio 3) ryhmän kanssa yhdessä ongelma, asettaa tavoitteet, suunnitella toiminta ja arvioida tuloksia. Innostaminen on siis suunnittelua ja päämäärähakuista toimintaa.

KUVIO 3. Sosiokulttuurisen innostamisen prosessi

Sosiokulttuurinen innostuminen muodostuu erään käsityksen mukaan pedagogisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta (kuvio 4). Pedagoginen ulottuvuus sisältää nuoren kehittymistä tukevia eli kasvatuksellisia elementtejä, kuten persoonan kehittymistä, asenteiden muutosta, kriittisen ajattelun rakentumista, vastuun tiedostamista, motivaation muodostumista ja herkistymistä. (Ander-Egg 1992, 24–31; Ventosa 1993, 26–33, 60–70, Kurjen 2007, 206 mukaan.) Kurki (2006, 153) määrittää

herkistymisen ihmisen motivoitumisena, tietoisuuteen heräämisenä. Ihminen motivoituu tiettyyn mielenkiinnon kohteeseen ja alkaa ymmärtää esimerkiksi omaa elämäntilannettaan. Pedagogista ulottuvuutta voi toteuttaa esimerkiksi työpajoilla, kursseilla, teemapäivien järjestämisenä sekä erilaisissa keskusteluissa, kuten terapeuttisina keskusteluin kahden kesken tai ryhmässä. Sosiaalisen ulottuvuuden pääpaino on ryhmällä ja yhteisöllä. Saatetaan ihmiset yhteen ja osallistetaan heidät laadulliseen muutokseen eli transformaatioon. Kyseisessä prosessissa ryhmätyön menetelmät nousevat tärkeiksi apuvälineiksi. Kulttuurinen ulottuvuus nähdään innostamisen keinona esimerkiksi erilaisina tapahtumina, joissa on mahdollisuus jakaa nuorille kulttuuriperintöä. Näitä ovat muun muassa museokäynnit ja taidetapahtumat. Yhtä tärkeitä keinoja innostamiseen ovat myös vapaa-ajan virkistymismahdollisuudet ja muut taiteelliset ilmaisun keinot. (Ventosa 1993, 18, 184–185; Gillet 1995, Kurjen 2006, 154–155 mukaan.)

Kuvio 4. Sosiokulttuurisen innostamisen ulottuvuudet

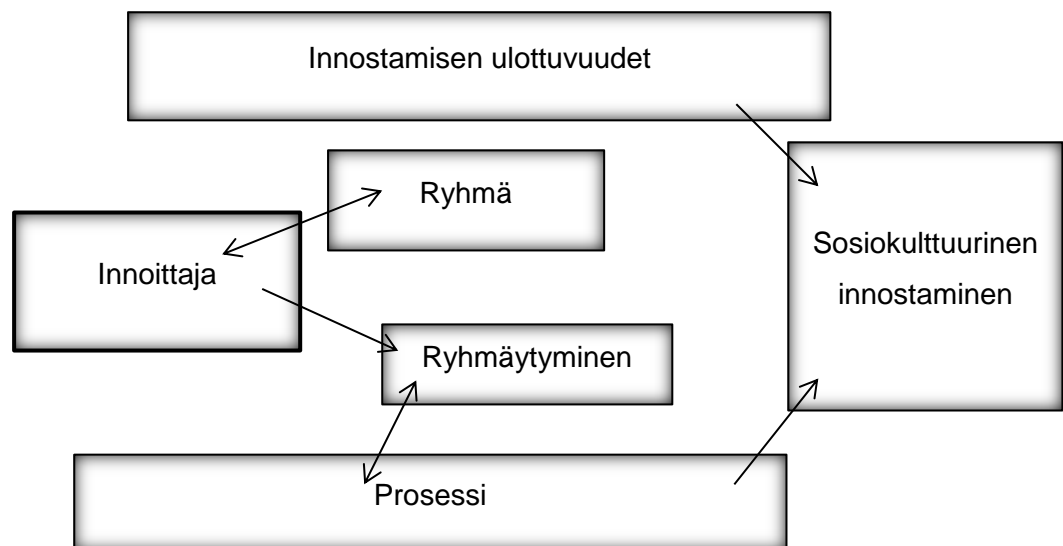
2.4.1 Innoittajan rooli

Innostamisessa innostettava sitoutuu toimimaan oman arjen muuttamiseksi paremmaksi, kuin mitä se sillä hetkellä on. Tärkeää on ohjaajan ja innostettavan välinen suhde, jonka tulisi olla aito ”pedagoginen suhde”. Suhteen tulee perustua tasavertaiseen dialogiin, jossa arvostetaan jokaisen yksilön arvokkuutta. Tällaisella dialogilla innostettava tekee omat henkilökohtaiset päätökset, joita ohjaajan on kunnioitettava. Ohjaajan rooli innostamisessa on olla innostaja, motivoija, koordinoija ja herkistäjä. Tavoitteena on herätellä tiettyjä kiinnostuksen kohteita, joihin innostettava tuntee merkityksellisiä tunteita. Näin innostettavalle herää tarve saada lisää elämästään,

historiastaan ja ympäristöstään. Ohjaajan rooli innoittajana on tärkeä, sillä aitoa osallistumista ei muodostu ilman motivoitumista ja herkistymistä. (Kurki 2006, 153.)

Innoittajan rooli on hyvin moniulotteinen ja haastava, jolloin motivaation tehdä herkistäjän työtä on oltava kohdallaan. Asiaa on selvittänyt mm. Kurki (2007, 210), joka on viitannut kollegoihinsa (Kurki 2000; Augustin & Gillet 2000; Ander-Egg 1989; Ventosa 1993, 131–138). Innoittajan roolissa on ehdottoman tärkeää työntekijän innostus omasta työstään. Ammatillisuus ja motivaatio nousevatkin esille. Työntekijän tulee olla avoin omalle kasvulle ja kehittymiselle, jotta ammatillinen kehitys onnistuisi.

Sosiokulttuurinen innostamisen ytimessä on (kuvio 5) innoittajan rooli, johon kaikki muu yhdistyy. Lähtökohtana tämän opinnäytetyön toiminnalle on innoittaja, jonka ammattitaito ja persoonallisuus määrittävät, kuinka hän lähtee motivoimaan ihmisiä ja ryhmää. Keinot, jolla työntekijä saa ryhmän mukaan toimintaan, ovat persoonakohtaisia yksilöllisiä ammatillisia valintoja laajemmasta keinovalikoimasta. Ryhmytymiseen vaikuttaa suurelta osin innoittajan rooli. Ryhmytyminen puolestaan vaikuttaa innostamisen prosessiin ja siihen, kuinka sosiokulttuurinen innostaminen onnistuu. Tämä puolestaan vaikuttaa lopputulokseen. Kaiken taustalla on innostamisen ulottuvuudet, jotka määrittävät prosessia.

Kuvio 5. Innoittajan merkitys sosiokulttuurisessa innostamisessa

2.4.2 Ryhmän merkitys sosiokulttuurisessa innostamisessa

Jokainen ryhmä on yksilöllinen ja toimii omalla tavallaan. Opinnäytetyön kannalta tulee ymmärtää ryhmä ilmiönä, jotta toiminnan ohjaaminen onnistuu tavoitteellisesti.

- Muodostuminen on ensimmäinen vaihe. Ryhmän jäsenet tutustuvat toisiinsa. Tarvittaessa ryhmälle voidaan valita johtaja. Ryhmän yhteisistä säännöistä sovitaan sekä tehdään selväksi ryhmän tavoite ja tehtävät.
- Toinen vaihe on kuohunta, jolloin ryhmän sisällä voi muodostua ristiriitoja. Erimielisyydet voivat johtua ryhmän tehtävistä ja tavoitteista sekä siitä, kuinka ne toteutetaan. Jotta kolmanteen vaiheeseen päästään, on ryhmän selvitettävä ristiriidat.
- Normeista sopiminen on kolmas vaihe. Tällöin ryhmän identiteetti on löytynyt. Jäsenet ovat tyytyväisiä ryhmään, ja ryhmä voi olla hyvinkin kiinteä.
- Suoritusvaiheessa ryhmä toimii hyvin yhteen ja tehtävät etenevät ryhmältä sujuvasti. Riippuvuussuhde jäsenten välillä tässä vaiheessa on luonnollista, koska tällöin ryhmä on sitoutunut ja yhteistyö toimii.
- Päätösvaiheessa ryhmän tavoite on toteutettu ja ryhmä lopettaa toiminnan. Ryhmän ollessa tiivis ja yhdessä toimiva, päätösvaihe voi olla hyvinkin haastava sen jäsenille. (Eisenstat 1990, Penningtonin 2005, 74 mukaan).

Ryhmän koko vaikuttaa ryhmän käyttäytymiseen. On todettu, että kolmesta hengestä kahdeksaan henkeen koostuva ryhmä toimii tavoitteellisesti ja saa asetetun tehtävän suoritettua. (Shaw 1981, Penningtonin 2005, 79 mukaan). Pienessä ryhmässä yksilön on todettu olevan enemmän minätietoisempi ja tiedostavan sopivan käyttäytymisen. Yksilön on haastavampaa saada oma ääni kuulumaan isossa ryhmässä ja yksilön käyttäytyminen saattaa olla sen vuoksi erilaista kuin pienessä ryhmässä. (Mullen 1989, Penningtonin 2005, 80 mukaan). Isossa ryhmässä on haastavaa saada yhteiset päätökset tehtyä, sillä keskusteluun osallistujia on enemmän (Shaw 1981, Penningtonin 2005, 80 mukaan). Ryhmän koko vaikuttaa myös yhteishenkeen, sillä iso ryhmä laskee me-henkeä (Kerr & Braun 1981, Penningtonin 2005, 80 mukaan).

3 TOIMINNAN PROSESSI

Tämä työ on toiminnallinen opinnäytetyö, jossa työelämän toimintaa muokataan mahdollisimman käytännölliseksi. Tyypillisesti toiminnallinen työ voi olla jonkin tehtävän ohjeistamista tai opastamista sekä toiminnan järjestämistä. Toiminnallisen työn voi toteuttaa eri tavoin, muun muassa tapahtumana, kotisivuina tai kansiona. Käytännön toteutuksen ja raportoinnin on kuitenkin toteuduttava samoin tavoin kuin muutkin tutkimukset. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.) Tämä toiminnallinen opinnäytetyö toteutettiin järjestämällä eri sukupolville yhteistä toimintaa, josta kehitettiin toimintamalli kansion muotoon.

Toiminnallinen opinnäytetyö sisältää toiminnallisen osion, joka raportoidaan. Toiminnallinen osio yhdistyy kehittämistehtävään. Jämsän ja Mannisen (2000, 83–88) mukaan tuotekehitysprosessi koostuu kehitystarpeen tunnistamisesta, ideavaiheesta, ideointivaiheesta, tuotteen luonnostelusta, kehittämisestä ja viimeistelystä.

3.1 Lapinlahden Portaanpään kristillinen opisto

Toimeksiantajana on Lapinlahdella toimiva Portaanpään kristillinen opisto, jossa voi opiskella muun muassa lukiolinjalla, perusopetuksen lisäopetuksen linjalla sekä lapsi- ja perhetyön ammattitutkintoa. Varttuneille on tarjolla VÄRI-NÄÄ kuvataidekoulu, johon ovat oikeutetut osallistumaan vanhuus- ja työeläkkeellä olevat. Opistolla on siis hyvin eri-ikäisiä opiskelijoita. Opiskelijalla on mahdollisuus asua asuntolassa, jossa asuu suurimmaksi osaksi eri linjojen opiskelevat nuoret. VÄRI-NÄÄ ryhmäläiset (”Värinäläiset”) ovat opistolla keskimäärin kuukaudessa yhden viikon, jolloin lähes kaikki ryhmän jäsenet asuvat asuntolassa. Lähes joka viikko asuntolassa asuu Värinäläisiä, koska ryhmiä on useita. Opistolla työskentelee asuntolan hoitaja, joka vastaa vapaa-ajasta ja asumisesta. Hän suunnittelee erilaisia aktiviteetteja kuten, sählyä, zumbaa, elokuvailtoja, makkaranpaistoa kodalla sekä erilaisten juhlapyhäpäivien ohjelmat. Tarjolla on siis monipuolisia harrastusmahdollisuuksia, jotka ovat avoimia kaikille Portaanpään opiskelijoille.

Tämän opinnäytetyön kohderyhmänä olleet nuoret ovat 16–18 -vuotiaita. Nuoruus voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen, joista jokainen sisältää erilaisia kehityshaasteita. Kyseiset vaiheet ovat nuoruusiän varhaisvaihe, keskivaihe ja loppuvaihe. Nuoruusiän

varhaisvaihe nuori on 13–16 vuotiaana. Vaiheessa painottuvat ihmissuhteiden kriisit. Biologinen murrosikä alkaa ja nuori vastustaa aikuisten auktoriteettia. Nuoruuden keskivaihe on 16–19vuoden iässä. Tässä vaiheessa identiteettikriisi korostuu. Nuoren minäkäsitys alkaa selkeytyä ja hän voi kokea syvällisiä ihmissuhteita. Nuoruusiän loppuvaiheen nuori kokee 19–20/25 vuoden ikäisenä. Ideologinen kriisi korostuu tässä iässä. Tuolloin nuori aloittaa itsenäisen elämän ja etsii omaa paikkaa maailmassa. (Hägglund & Pyllkänen & Taipale 1978, Dunderfeltin 1997, 92–93 mukaan.)

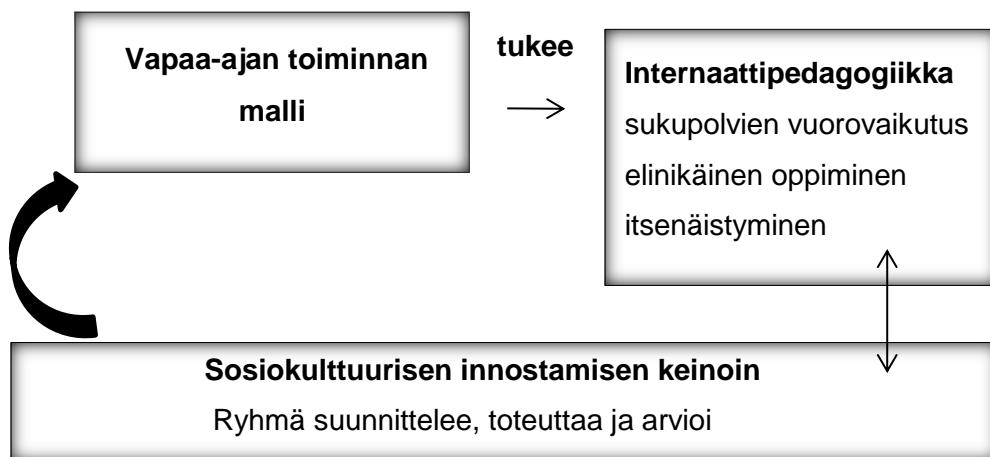
Kohderyhmään kuuluu myös VÄRI-NÄÄ -kuvataidekoululaisia, jotka ovat vanhuus- tai työeläkkeellä olevia, kuvataiteesta kiinnostuneita opiskelijoita. Ikähaitari Värinäläisten keskuudessa voi olla hyvinkin suuri. Dunderfelt (1997, 203–212) toteaa ihmisen elävän 60-vuotiaasta eteenpäin kypsyiden vaihetta. Kypsyiden ikävaiheessa ihminen voi olla hyvin aktiivinen ja yhteiskunnan palveluihin osallistuva. Ikääntyneellä on vielä edessään kehityshaasteita, kokemuksia ja kasvun mahdollisuuksia. Hän alkaa tiedostaa perheen ja lähiomaisten arvoa suhteessa rahaan ja omistamiseen. Muisteleminen on koettu tutkimuksissa ikääntyvän toimintakykyä ylläpitävänä ja merkittävänä asiana henkilölle itselleen. Muistojen kertominen edistää myös sukupolvien kohtaamisia.

3.2 Kehitystarve ja ideointi

Prosessi alkaa esiselvitykseen sisältyvästä kehitystarpeen tunnistamisesta (Jämsä & Manninen 2000, 83–88). Keväällä 2010 järjestin Portaanpään kristillisellä opistolla Värinäläisille ja nuorille yhteisen taidehetken, jossa he saivat työskennellä toistensa kanssa. Taidehetken jälkeen toteutin kyselyn kyseistä kerrasta ja yleisesti opiston vapaa-ajan toiminnasta suhteessa eri sukupolvien väliseen kohtaamiseen. Palautteesta selvisi tarve tämän työn aiheena olevalle toiminnalle.

Toikon ja Rantasen (2009, 14) mukaan kehittäminen on toimintaa, jonka päämääränä on saavuttaa sovittu tavoite. Toiminnankehittämisen tarkoitus voi olla joko toimintatavan tai toimintarakenteen kehittämistä. Toimintatavan kehittäminen voi olla joko yhden ihmisen työskentelytapaa tai koko työyhteisön toimintatapojen koskevaa kehittämistä. Toimintarakenteen kehittäminen koskee taas rakenteellisia muutoksia. Kehittämistehtävä (kuvio 6) tässä työssä kohdistuu toimintatapaan. Tehtävänä on kehittää vapaa-ajan toiminnan malli, joka tukee internaattipedagogiikkaa. Menetelmänä käytetään sosiokulttuurista innostamista.

Kuviossa 6 on kuvattu kehitystehtävän, internaattipedagogiikan ja sosiokulttuurisen innostamisen keskinäiset suhteet. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää yhteisöelämän mahdollisuuksia Portaanpään kristillisellä opistolla. Käytännössä tämä näkyi eri-ikäisten opiskelijoiden yhteen saattamisena. Työn tuloksena syntyi toimiva vapaa-ajan toiminnan malli, joka jäi työvälineeksi toimeksiantajalle. Internaattipedagogiikan osa-alueisiin kuuluvat sukupolvien vuorovaikutus, elinikäinen oppiminen ja itsenäistyminen. Toimintamallin tarkoitus on osallistaa eri sukupolvet vuorovaikutustilanteisiin keskenään, jolloin kaikilla on mahdollisuus oppia jotain uutta. Aikuisopiskelija on myös tukemassa nuorta kasvussa ja kehittymisessä. Sosiokulttuurinen innostaminen taas työmenetelmänä tukee osaltaan internaattipedagogiikkaa, koska se osallistaa ihmisiä toimimaan yhdessä. Portaanpään kristillisellä opistolla koottiin ryhmä nuoria ja Värinäläisiä, jotka yhdessä suunnittelivat vapaa-ajan toiminnan, toteuttivat sen ja arvioivat toiminnan onnistumista.

KUVIO 6. Opinnäytetyön kehittämistehtävä

Kehitystarpeen ollessa selvillä ratkaisuja voidaan ideoida ongelmaratkaisun keinoin. (Jämsä & Manninen 2000, 83–88). Osallistava menetelmä sukupolvien kohtaamisessa koettiin hyväksi sekä osallistujien että opiston henkilökunnan puolesta. Tässä opinnäytetyössä se tarkoittaa Värinäläisten ja nuoren toimimista yhdessä joko pienissä ryhmissä tai pareittain. Jatkossa tässä työssä ryhmä tarkoittaa kokonaisuutta, johon kuuluu ainakin yksi Värinäläinen ja yksi nuori. Sosiokulttuurisen innostamisen prosessi (kuvio 3) tukee hyvin sekä osallistavaa toimintaa että kehittämistehtävää (kuvio 6). Vapaa-ajan mallin pohjaksi muodostui kuuden toimintakerran prosessi, jossa ryhmä asetti tavoitteen toiminnalle, suunnitteli, toteutti ja arvioi toiminnan. Ryhmän toiminta lähti sen jäsenten tarpeista. Ohjaajana valmistelin tarvittavat välineet ja

tilat. Ohjaajana roolini oli tukea ja ohjata ryhmää ja sen toimintaa, mutta olla kuitenkin sivustakatsoja itse toiminnassa.

3.3 Toimintamallin luonnostelu

Tuotteen luonnosteluvaiheessa perehdytään kohderyhmään, toimintaympäristöön, tuotteeseen ja siihen vaikuttaviin tekijöihin (Jämsä & Manninen 2000, 83–88). Kohderyhmäksi valikoitui opiston ensimmäisen vuoden opiskelijat; nuoret, jotka asuvat asuntolassa ja Värinäläisten aloittava ryhmä. Toiminnallisen opinnäytetyön kehittämistehtävä rajasi kotona asuvat nuoret pois toiminnasta, sillä tarkoitus oli tavoittaa internaatissa asuva nuoriso.

Nuorille suunniteltiin harrastepassi, joka motivoi osallistumaan toimintaan. Harrastepassiin nuori kerää jokaisesta opiston järjestämästä vapaa-ajan toimesta merkinnän. Passin täytyessä opiskelija saa yhden opintoviikon arvoisen suorituksen. Suunniteluun osallistuivat myös työn ohjaaja ja asuntolan hoitaja, jotta tuote sopisi opistoon mahdollisimman hyvin.

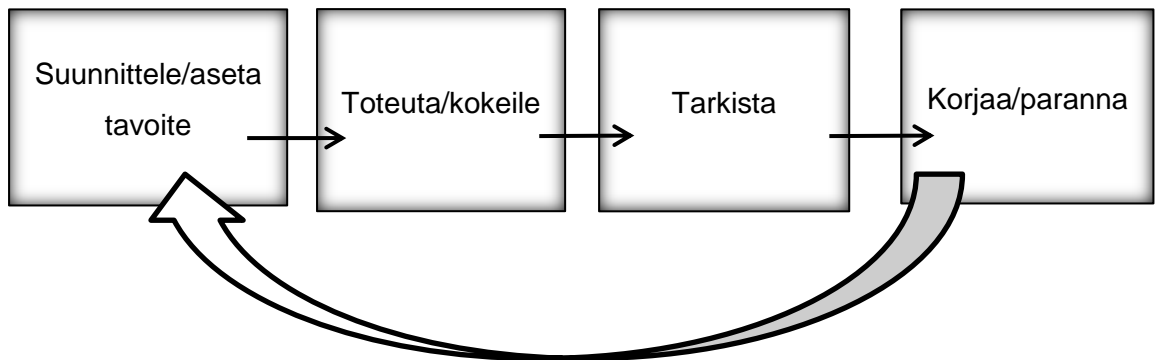
Yleisesti ottaen riskianalyyseissä pyritään löytämään mahdollisimman suuri joukko hankkeen kannalta mahdollisia, epätoivottuun tulokseen johtavia tapahtumia. Näiden todennäköisyys ja vakavuus arvioidaan numeerisella asteikolla (esimerkiksi 1–5) kummallekin erikseen. Kokonaisriskiä arvioidaan usein kertomalla todennäköisyys ja vakavuus keskenään. Suurimman kokonaisriskin omaaville tapahtumille laaditaan varautumissuunnitelma. (Pelin 2004, 200–210.) Tässä työssä on käytetty kevyempää menettelyä luettelemalla tyypillisiä riskejä ja niihin varautumista.

Opinnäytetyön riskeinä voi olla kohderyhmän kato, toisin sanoen nuoret eivät lähde mukaan toimintaan tai he lähtevät, mutta eivät ole läsnä koko prosessin ajan. Toiminnan sisällön yhteys nuorien itsenäistymisen tukemiseen voi olla myös riski. Pelkästään nuorten tarpeista lähtevä toiminta ei välttämättä liity itsenäistymiseen. Portaapään opisto on kokenut nuorten itsenäistymisen tukemisen tarpeen, mutta nähtäväksi jää, kokevatko nuoret tarpeen itse. Nuorten mukaan saamiseksi käytetään motivointia hyödyntäen kertynyttä osaamista innostajana ja motivaattorina toimimisesta. Nuorten tarpeisiin ei voida vaikuttaa paljoakaan, mutta toimintaa voidaan rajata tiettyihin raameihin, joiden yli ei ole mahdollista mennä.

3.4 Toimintaprosessin kehittäminen ja toteutus

Kehittämävaiheessa tapahtuneen prosessin luonnostelun jälkeen sitä kokeillaan käytännössä ja saatujen tulosten perusteella kehitetään edelleen erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja. Toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena syntyy prosessin malli. (Jämsä & Manninen 2000, 83–85.) Laamanen (2004, 209–210) arvioi Demingin ympyrän (kuvio 7) olevan yleisimmin käytetty jatkuvaan parantamiseen perustuva kehittämismalli. Usein Demingin ympyrä esitetään ajan suhteen etenevänä spiraalina, jossa toistuvat sen neljä vaihetta: suunnittele (plan), toteuta (do), tarkista (check), korjaa (act). Jatkuvan parantamisen toimintamallilla prosessia voidaan tarkentaa myös kohderyhmän muuttuvien tarpeiden mukaan.

Tässä työssä jokaisen toimintakerran jälkeen seuraavaa kertaa kehitettiin kenttäpäiväkirjan, havaintojen ja oppimispäiväkirjojen (ks. luku 3.5) avulla. Sosiokulttuurinen innostamisen prosessi (kuvio 3) osallistaa myös ryhmää tällaiseen kehittämisprosessiin, sillä siinä ryhmän jäsenet itse päättävät jokaisen kerran jälkeen seuraavasta kerasta ja toimintatavoista. Tällöin toiminta kehittyy ryhmän tarpeita palvelevaksi.

KUVIO 7. Demingin ympyrä lohkokaaaviona

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus alkoi (liite 2) työn idean ja vapaa-ajan mallin esittelyllä kohderyhmille. Kohderyhmäksi valikoituivat asuntolassa asuvat ensimmäisen vuoden opiskelijat. Aloittavina opiskelijoina he eivät tiedä opiston käytänteistä ja kaikki on heille uutta. Kehitettävällä toiminnalla on mahdollisuus yhdistää ja tukea heitä. Vastaavasti työ esiteltiin erikseen kohderyhmän toiselle osalle, Värinäläisille. Jatkossa kohderyhmän käsitellään omina ryhminään. Erikseen pidetyt esittelyt antoivat mahdollisuuden kuulla avoimesti heidän aitoja ajatuksiaan ja tahdonilmaustaan motivaatiosta lähteä mukaan prosessiin. Vastaanotto toimintaan oli pääosin positiivista, kuitenkin osa jäi miettimään osallistumistaan. Toiminnan alussa tarkka osallistuja-

määrä jäi avoimeksi. Toimeksiantajan pyynnöstä toiminta oli avointa kaikille opistolla asuville ensimmäisen vuoden opiskelijoille.

Kohderyhmää oli rajattava, jotta toiminnan testaus oli mahdollista suorittaa tähän opinnäytetyöhön varatuin resurssein. Toimintaa markkinoitiin kahdellekymmenelle-kahdeksalle opiskelijalle, joista kaksikymmentäviisi osallistui toimintaan vähintään kaksi kertaa. Toimintakerroilla osallistujien määrä vaihteli huomattavasti, mutta keskimäärin jokaisella toimintakerralla mukana oli neljätoista nuorta ja kuusi Värinäläistä.

Kukin toimintakerta alkoi aloituspiirillä, jossa keskusteltiin ryhmän kuulumisia, käytiin läpi päivän ohjelma ja jakauduttiin ryhmiin toiminnan mukaan. Toimintakerta kesti kaksi tuntia, josta toimintaa oli noin puolitoista tuntia. Toimintakerta päättyi loppupiiriin, jossa käytiin palautekeskustelu, ryhmä suunnitteli seuraavaa kertaa ja lopuksi jokainen ryhmän jäsen kirjoitti oppimispäiväkirjaa.

Ensimmäisellä toimintakerralla ryhmä tutustui toisiinsa erilaisten tutustumisleikeillä. Lisäksi työn idea, vapaa-ajan toiminnan malli ja ryhmäläisten rooli prosessissa esiteltiin. Ryhmäläiset suunnittelivat pienryhmissä tulevaa toimintaa. Jokainen ryhmä kertoi oman suunnitelmansa, jotka kirjattiin taululle näkyviin. Enemmistön suosikit valikoituivat mukaan prosessiin. Ryhmät miettivät vielä tulevan toiminnan sisältöjä, jotka purettiin samalla tavalla. Ryhmä päätti, että jokaisella toimintakerralla ryhmän jäsenillä on mahdollisuus valita osallistumisestaan kahteen vaihtoehtoiseen toimintaan. Tällä tavoin ryhmä jakautui kahdeksi pienemmäksi ryhmäksi. Lisäksi jokaisella kerralla oli myös mahdollisuus ohjatun toiminnan sijaan lähteä lenkille.

Toisella toimintakerralla ryhmä päätti yhteiset säännöt ja toiminnan tavoitteet käytiin läpi. Ryhmä jakaantui leipomaan pipareita ja torttuja, askartelemaan joulukortteja sekä lenkkeilemään. Kolmas kerta oli pelikerta, jolloin pelattiin vielä tutustumisleikkejä ja lopuksi ryhmä jakaantui pelaamaan lauta- ja korttipelejä. Osa ryhmästä kävi lenkkeilemässä ja liittyi myöhemmin mukaan pelaamaan. Helmikuussa oli elokuvailta, jolloin lähes kaikki ryhmästä katsoivat elokuvan ”Prinsessa”. Elokuvan jälkeen ryhmäläiset keskustelivat pienryhmissä elokuvan teemoista, erilaisuudesta ja suvaitsevaisuudesta. Maaliskuussa ryhmä teki yhdessä taideteoksen, jolle he keksivät myös erilaisia nimiä. Lisäksi nuoret neuvoivat Värinäläisiä tietotekniikassa. Aiheina olivat Facebook, sähköpostin käyttäminen ja kuvien muokkaaminen. Toukokuussa muisteltiin prosessia katselemalla eri toimintakerroilta otettuja kuvia. Nuoret tekivät yhdessä taideteoksen kokemastaan matkasta. Samaan aikaan haastattelin Värinäläisiä. Lo-

puksi nuoret esittelivät taideteoksen Värinäläisille. Nuorille pidettiin ryhmähaastattelut toukokuun aikana.

3.5 Arviointi ja tuotteen viimeistely

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä on käytetty laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Laadullisen tutkimusmenetelmän taustalla on halu ymmärtää ihmisten toimintaan vaikuttavia tekijöitä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63). Tällöin on tärkeää Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2007, 157–160) mukaan tutkia kohderyhmää mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja aineisto kootaan luonnollisissa tilanteissa. Tämän työn kehittämistehtävä vastaa hyvin ihmisen toiminnan kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen ja toiminnalla saatu aineisto auttaa saamaan esille mahdollisimman oikeaa tietoa. Kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän valitsemiseen vaikutti myös kiinnostus toiminnallisuudesta eli toiminnallisesta opinnäytetyöstä, jossa läsnä ovat laadullisen tutkimusmenetelmän muodot. Laadullisessa tutkimusmenetelmässä voidaan käyttää useita aineistonkeruumenetelmiä, tutkijan asema on vapaamuotoinen ja luovat ratkaisut ovat mahdollisia. Tutkimuksen tyyli ja tulosten esitystapa on tällöin kerrottavaa ja luovaa. (Eskola & Suoranta 2000, 13–14, ks. Hirsjärvi 2004, 151–155, Saaranen-Kauppinen & Puusniekan 2009, 5–6 mukaan.)

Tulosten arviointia varten tarvitaan aineistoa, joka on kohderyhmältä tuotettua materiaalia opinnäytetyön kehittämistehtävän näkökulmasta. Ryhmän jäsenet ovat tuottaneet materiaalin eli aineiston sanallisesti, kirjallisesti ja oman toiminnan kautta. Yhtenä aineistohankintatapana on käytetty havainnointia. Havainnointi on apukeino saada tietoa siitä, toimivatko ihmiset kuten he haastattelussa kertovat. Menetelmän etuna on välitön tieto ryhmän ja yksilöiden käyttäytymisestä ja toiminnasta. Vuorovaikutuksen tutkimisessa havainnointi on hyvä menetelmä, sillä tilanteet saattavat muuttua nopeasti. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on käytetty systemaattista ja osallistuvaa havainnointia. Systemaattinen havainnointi käyttää etukäteen laadittuja havainnointiteemoja, joita tutkimustilanteessa havainnoidaan johdonmukaisesti. Osallistuva havainnointi tarkoittaa sitä, että havainnoija osallistuu tutkittavien toimintaan. (Hirsjärvi ym. 2007, 207–212.)

Opinnäytetyön kehittämistehtävän osa-alueista (kuviot 6) laadittiin havainnoitavat teemat. Jokaisen toimintakerran jälkeen havainnot kirjoitettiin kenttäpäiväkirjaan aineiston pitämiseksi luotettavana. Eettistä ohjeistoa noudatin kertomalla ryhmälle roo-

listani havainnoitsijana. Jotta havainnointi ei olisi häirinnyt ryhmätilannetta, osallistuin osittain havainnoin ohella ryhmän toimintaan. Havainnointi toteutui tällöin tarkkailijan ja toimintaan osallistujan roolissa.. Havainnointiaineisto muodostui analysoitavia aineistoja tukevaksi auttaen ristiriitaisen tiedon tulkintaa. Menetelmän haasteena on oman tulkinnan ja tehtyjen havaintojen erottaminen toisistaan. (Hirsjärvi ym. 2007, 207–212.)

Toisena aineistohankintatapana on käytetty oppimispäiväkirjaa, joka on yksityinen dokumentti. Voidaan olettaa, että tutkittavan kirjallinen tuotos on paras mahdollinen tapa kerätä aineisto. Oppimispäiväkirjan laatijan ikä ja kyky kirjalliseen tuotokseen ovat menetelmän haasteita. Vaarana saattaa olla, että saatava aineisto jää liian suppeaksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 84.) Valitsin oppimispäiväkirjan aineistokeruumenetelmäksi kehittämistehtävään sisällytettyjen osa-alueiden vuoksi. Itsenäistyminen aihepiirinä olisi saattanut olla liian henkilökohtainen, jotta nuori olisi pystynyt puhumaan siitä ääneen. Kirjoittaminen omasta kasvusta tukee sekä nuorten kasvua että koko ryhmän elinikäistä oppimista. Ryhmän jäsenet kirjoittivat päiväkirjaa jokaisen toimintakerran lopuksi noin viisitoista minuuttia, jonka jälkeen kirjat kerättiin asianmukaista säilytystä ja tutkimuskäyttöä varten.

Päiväkirja pohjautui kyselylomakkeen muotoon, sisältäen valmiit teemat ja kysymykset (liite 1) (ks. Hirsjärvi ym. 2007, 215). Kirjoittaminen osoittautui haasteelliseksi kaikille ryhmän jäsenille. Ikä ei vaikuttanut kirjallisen tuotoksen tuottamisen vaikeuteen. Oppimispäiväkirjan tekoa varten rauhoitin kirjoitustilanteen ja tarkensin teemoja tarvittaessa. Silti aineisto jäi liian suppeaksi, jotta sen perusteella voitaisiin ymmärtää ryhmän jäsenten toimintaa kokonaisuutena. Päiväkirjan teemoihin vastaaminen koettiin osittain toistolta ja tehtävänä työläältä. Vähensin kysymysten määrää ja siirryin hakemaan vastauksia tutkimustehtävän osakokonaisuuksiin.

Päädyin ryhmähaastatteluun oppimispäiväkirjoja tukevana menetelmänä. Haastattelussa tutkija ja tutkittava ovat vuorovaikutuksessa keskenään, jolloin keskustelu pystytään sovittamaan laajempaan kokonaisuuteen. Haastateltava voi kertoa enemmän kysyttävästä asiasta ja häneltä voidaan kysyä tarkennuksia. Haastattelutilanteessa voidaan havainnoida haastateltavan ilmeet ja eleet. (Hirsjärvi ym. 2007, 199–200.) Ryhmähaastattelu säästää aikaa ja on hyvin tehokas silloin, kun tiedetään ryhmäläisten arastelevan vuorovaikutustilanteita. Hirsjärvi ym. (2007, 205) toteaa Grönforsin (1982, 109) viitaten, että haastateltavat ovat huomattavasti luontevampia ja rentoutuneimpia ryhmähaastattelutilanteessa verrattuna yhden henkilön haastatteluun. Hirs-

järvi ym. (2007, 206) toteaa, että ryhmän jäsenet voivat tukea toistensa vuorovaikutusta tai ryhmässä voi olla dominoiva persoona, joka päättää keskustelun suunnan.

Haastateltavat nuoret olivat aika hiljaisia ja välillä hyvinkin varauksellisia vuorovaikutustilanteissa, joten ryhmähaastattelu sopi heille hyvin. Ryhmien kokoonpanoja harkitsin yhdessä henkilökunnan kanssa etukäteen, jotta saatiin aikaan ryhmät, joissa jokainen uskaltaa sanoa oman mielipiteensä. Nuorista muodostui neljä ryhmää sisältäen kolmesta neljään henkilöä. Ryhmähaastattelut pohjautuivat oppimispäiväkirjojen teemoihin (liitteet 1,3). Päiväkirjan pohjalta esitettiin jo aiemmin esillä olleet kysymykset nyt laajemmassa muodossa, jotta saataisiin esiin ilmiöihin vaikuttavia tekijöitä. Käytössä oli siis teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu. Teemahaastattelussa on valittu etukäteen teemat ja tarkennetut kysymykset, jotka pohjautuvat kehittämistehtävään. Näin pyritään selvittämään merkityksellisiä vastauksia tutkittavaan asiaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Tuotteen viimeistely Jämsän ja Mannisen (2000, 84–85) mukaan on yksityiskohtien hiomista, käyttöohjeiden laadintaa, raportointia ja mahdollisesti tuotteen markkinoinnin suunnittelua. Toiminnallinen opinnäytetyö on viimeistely ja raportoitu raportoinnin ohjeiden mukaisesti ja toimeksiantajalle on laadittu ohjevihko (liite 6), jossa on kuvattu tiivistetysti toiminnan prosessi ja esitetty toiminnassa huomioitavia asioita. Ohjevihko on opas toimeksiantajalle kehitetty toiminnan suunnittelemiseen.

3.6 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuus muodostuu tutkijan eettisistä valinnoista, jotka hän kuvaa perusteluineen tutkimusraportissa. Kuula (2006, 11) kuvaa etiikan olevan läsnä koko tutkimusprosessin ajan. Tutkija tekee päätöksiä koko ajan aiheen valinnasta tutkimustulosten vaikuttavuuteen asti.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa nähdään tärkeänä reliabelius ja validius. Reliabelius tarkoittaa tutkimustulosten toistettavuutta. Jos tutkimus toistetaan eli toteutetaan samoin tavoin, tulosten tulisi olla samanlaiset, jotta voidaan todeta tutkimuksen tulokset reliabeleiksi. Validius tarkoittaa tutkimusmenetelmän pätevyyttä mitata sitä, mitä on tarkoitus mitata. Hirsjärvi ym. (2007, 226–228) arvioi Janesickiin (2000, 393) viitaten validiuksen olevan tutkimuksen kuvauksen ja siihen yhdistettyjen selitysten ja tulkintojen yhteensopivuutta. Pääasioita kvalitatiivisessa tutkimuksessa

on tarkka kuvaus henkilöistä, paikoista ja tapahtumista. Opinnäytetyön tapahtumat ja kohderyhmä on raportoitu mahdollisimman tarkasti, jotta se olisi toistettavissa. Tärkeää kuitenkin on kuvata ainoastaan sellaiset asiat, jotka ovat yhteydessä tutkimustehtävään.

Sosiaalialan työssä tulee kunnioittaa ja tukea asiakkaan oikeutta tehdä valintoja, jolloin itsemääräämisoikeus toteutuu. Sosiaalialan työntekijän on myös edistettävä ja tuettava asiakkaan osallisuutta vaikuttaa elämäänsä liittyviin päätöksiin. Keinoina voivat olla muun muassa asiakkaan vahvuuksien tukeminen. Tavoitteena on edistää asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia täysivaltaiseen jäsenyyteen yhteiskunnassa. (Talentia 2009, 8) Toiminnallinen opinnäytetyö kohdistuu Portaanpään kristillisen opiston vapaa-ajan toimintaan, mikä vuoksi osallistuminen oli vapaaehtoista. Opinnäytetyöstä ja toiminnasta informoitiin opiston viestintäjärjestelmässä Wilmassa nuorten vanhempia, jotta he tietäisivät, mihin omat nuoret voivat mahdollisesti osallistua. Lupia vanhemmilta ei tarvinnut pyytää, koska kyse oli opiston harrastetoiminnasta. Näin kunnioitettiin nuorten itsemääräämisoikeutta, ja samalla tuettiin vanhempien osallisuutta nuorten elämään. Opinnäytetyö tukee kohderyhmän mahdollisuutta vaikuttaa omaan elämäänsä ja sen mielekkyyteen. Toiminta oli vapaaehtoista, tutkittavat pystyivät lopettamaan prosessin halutessaan kesken. Työn aikana asiakkaat kohdattiin aina yksilönä, mutta kokonaisvaltaisena, jolloin asiakkaan perhe, yhteisö ja yhteiskunta nähdään osana asiakkaan elämään. Asiakkaalla on oikeus myös yksityiseen. (Talentia 2009, 8.)

Opinnäytetyön aineistoa säilytin siten, ettei kukaan päässyt siihen käsiksi, näin tutkittavien tietosuojaa säilyi. Aineistona olivat oppimispäiväkirjat ja haastattelut, jotka sisälsivät ryhmäläisten henkilökohtaisia ajatuksia prosessista ja henkilötietoja. Prosessin aikana otin valokuvia osaksi havainnointia ja kansiota varten. Kuvien ottamiseen on pyydetty lupa kohteena olleilta henkilöiltä. Lisäksi kuvattavien kanssa sovittiin, ettei kasvoja valokuvattu. Tosin jotkut antoivat luvan myös kasvojen kuvaamiseen. Opinnäytetyön päätyttyä tuhosin aineiston asiaankuuluvalla menettelyllä. (ks. 2000/812, § 14, § 15.)

Asiakaslähtöisyys oli työn keskeisiä elementtejä. Toiminta yhdessä asuntolanhoitajan kanssa tuotti arvokasta tietoa ja ymmärrystä kohderyhmästä. Tällä tavoin saatiin luotua mahdollisimman mielekkäitä ratkaisuja kohderyhmän kannalta. Aineiston käsittelyssä ja tulosten esittelyssä pidin kiinni henkilöiden anonymiteetistä litteroimalla aineiston huolellisesti ja tarkasti. Tulosten esittelyssä on käytetty suoria lainauksia.

4 TULOKSET

Toiminnallisen opinnäytetyön arvioinnin aineisto on käsitelty sisällönanalyysia käyttäen. Sisällönanalyysillä voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Menettelyllä pyritään kuvaamaan tutkittava ilmiö tiivistetyssä muodossa (Kynäs & Vanhanen 1999, Tuomen & Sarajärven 2009, 103 mukaan.) Opinnäytetyön tuloksia ei ole yleistetty, koska ne ovat osallistujien kokemuksellista tietoa. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 103) kritisoivat Grönforsin (1982, 162) viitaten menetelmää, koska sisällönanalyysillä aineisto saadaan ainoastaan koottua johtopäätösten tekoa varten. Se ei ohjaa tekemään johtopäätöksiä.

Analysointi on toteutettu aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä, jossa aineistosta nousevia käsitteitä yhdistellään. Näistä muodostuu kehitystehtävän ratkaisu. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi eli induktiivinen analyysi muodostuu aineiston pelkistämisestä eli redusoinnista, aineiston ryhmittelystä eli klusteroinnista ja teoreettisten käsitteiden muodostamisesta. Aloitin analyysivaiheen haastatteluiden litteroimisella. Väriä sisältävien ja nuorten aineistot on käsitelty erikseen tekemällä sisällönanalyysi molemmista dokumenteista. Perusteellisen aineistoon perehtymisen jälkeen tein pelkistämisen karsimalla epäolennaisen tiedon pois. Erottelin kehittämistehtävän kannalta tärkeät asiat aineistosta ja listasin alkuperäisilmaukset (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–112.)

Aineiston klusterointi eli ryhmittely tarkoittaa samankaltaisuuksien ja/tai eroavaisuuksien etsimistä pelkistetyistä ilmauksista. Ilmaukset, jotka tarkoittavat samaa asiaa ryhmitellään ja yhdistetään luokaksi. Luokalle annetaan nimitys eli luokitteluyksikkö, joka kuvaa luokan sisältöä eli siinä olevia ilmauksia. Luokitteluyksikkö voi olla tutkimuskohteen ominaisuus tai käsitys (Hämäläinen 1987, Dey 1993, Gavanagh 1997, Tuomen & Sarajärven 2009, 110 mukaan). Yhdistelin listatut ilmaukset niitä kuvaaviin ryhmiin. Annoin pelkistettyjen ilmauksien ryhmälle nimen, jota kutsutaan alakategoriaksi (liite 4). Lopuksi yhdistin alakategoriat yläkategorioiksi, joista muodostui edelleen yhdistävä kategoria (liite 5). (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 110.)

Aineiston abstrahoinnissa alkuperäisilmauksista muodostetaan teoreettisia käsitteitä, joista rakennetaan johtopäätökset. Näin klusterointi on osana abstrahointia, jossa jatketaan luokkien yhdistelemistä mahdollisimman kauan, jotta päästään johtopäätöksiin. (Hämäläinen ym. Tuomen & Sarajärven 2009, 111 mukaan) Kun nuorten ja

Väriäläisten aineistojen sisällönanalyysit olivat valmiina, käytin oppimispäiväkirjoja ja havainnointia prosessoinnin tukena. Näistä dokumenteista nousi analyysiin muutamia uusia asioita. Aineistojen sisällönanalyyseista yhdistin Väriäläisten ja nuorten sekä yhteiset kokemukset eli samankaltaisuudet, että eroavat kokemukset. Näistä on laadittu graafinen esitys (liite 5). Kuviossa on esitetty molempien ryhmien yhdistävät ja eroavat kokemukset. Yhdistävä tekijä on nuorten ja Väriäläisten kokemukset vapaaajan mallista, joka tukee internaattipedagogiikkaa. Yläkategorioiksi muodostuivat aito dialogi, avoimuus, mielekäs toiminta, aikuisen tuki, yksilöllinen tunne kasvusta ja ohjaajan rooli. Tulokset on esitetty yksittellen graafisin kuvioin (liite 5), joista tulee esille kohderyhmän kokemus yläkategorioina ja yhdistävä tekijä.

Kehittämistehtävänä tässä työssä oli kehittää vapaa-ajan toiminnan malli, joka tukee internaattipedagogiikkaa. Internaattipedagogiikan osa-alueet ovat eri-ikäisten vuorovaikutus, elinikäinen oppiminen ja itsenäistyminen. Menetelmänä oli sosiokulttuurinen innostaminen, jossa pääpaino on ryhmän osallistamisella. Kehittämistehtävä (kuviokuva 6) koostuu kolmesta osa-alueesta, joihin kiinnitettiin huomiota sisällönanalyysiä tehdessä, internaattipedagogiikka, sosiokulttuurinen innostaminen menetelmänä ja toimiva vapaa-ajan toiminnan malli. Näistä kolmesta osa-alueesta on jokaisesta tehty omat graafiset esityksensä, joissa näkyy Väriäläisen ja nuoren kokemus samasta asiasta. Internaattipedagogiikka on jaettu vielä kolmeen alueeseen: sukupolvien välinen vuorovaikutus, elinikäinen oppiminen ja itsenäistyminen. Näistä on muodostettu omat graafiset esityksensä. (liite 5).

4.1 Sukupolvien välinen vuorovaikutus

Nuoret ja Väriäläiset kokivat pienen ryhmän tuen, Väriäläisen tuen ja ilmapiirin / turvallisuuden tunteet samanlaisina kokemuksina heidän välisestä vuorovaikutuksesta (liite 5). Pienen ryhmän tuki tuli esiin keskustelussa erityisesti järjestetyn ohjelman vaihtoehtona olleessa lenkkeilyssä. Tällöin vuorovaikutus oli ollut erityisen luonnollista. Ujoimmatkin olivat uskaltaneet jutella lenkkeilyn aikana, mikä ei juuri muussa toiminnassa tullut ilmi. Väriäläisen tuki oli myös keskustelussa merkittävä. Ryhmäläiset kokivat keskustelun onnistuvan paremmin, jos aikuinen auttaa keskustelun kulussa.

Kyllä, ku ainakin se, jos ujo on joku ihminen. Nii, enemmänkin niinkun rohkastuu.

Sulla oli toiset ja minun kanssa jutteli toiset ja, että niin kun pienemmässä porukassa jutellaan, että ei tarte avautua vaikka kahellekymmenelle... tietynlainen yksityisyyden suoja siinä säilyy.

Sitten helpompi oli niitten kanssa rueta keskustelemaan, kun ne alotti keskustelemaan.

Tuntu, et ne niin kun ihan tykkää jutella... Et se on vaan se, et pitää rueta keskustelemaan...

Nuoret kokivat turvallisuuden tunteen hyvin tärkeänä vuorovaikutustilanteissa. Heille oli merkittävää aina tuntea joku ryhmästä, jossa toimivat. Tutustuminen ja omat ystävät koettiin hyvin tärkeäksi, jotta vuorovaikutus ei olisi epämukavaa. Väriäiläiset kokivat taas ilmapiirin yhteyden vuorovaikutuksen onnistumiseen. Toiminnan kautta onnistui luonnollinen vuorovaikutus paremmin. Myös käytössä olleella fyysisellä tilalla oli myös vaikutusta henkilöiden kokemaan olotilaan ja edelleen kykyyn olla vuorovaikutuksessa, voimistelusalit on erilainen paikka kuin luokkahuone.

Mulla oli hirvee paniikki siellä ku kettään tuntenu, niin, mittään uskaltanu sanoo.

Kun mennään avaraan tilaan jonnekin jumppasaliin tai ulos, nii se, ... vaikuttaa siihen olotilaan... kun luokassa, niin ollaan taas koulussa.

Nuoret kokivat toiminnalla olevan merkitystä vuorovaikutuksen laatuun. Ilman toimintaa, joka pakottaa nuoret juttelemaan Väriäiläisten kanssa, ei välttämättä keskustelua syntynyt. Osa nuorista koki, ettei uskaltanut jutella ilman keskusteluun viittaavaa toimintaa.

Se pelikerta oli minun mielestä ainut semmonen, jollon oli niin kun kunnon semmosta kontaktia niihin.

Nuoret kokivat myös epämiellyttävänä yhden toimintakerran, jossa tunsivat alemmuuden tunnetta toimiessaan yhdessä Väriäiläisten kanssa. Tasa-arvo toiminnassa onkin tärkeää, jotta dialogi olisi aitoa. Väriäiläiset kokivat myös asenteella olevan vaikutusta vuorovaikutukseen. He kokivat pääosin nuorten asenteen olevan hyvä ja pitivät tärkeänä omaa suhtautumistaan nuoreen.

Kyllähän se sillon onnistu ja näin, mutta... ne vaan rupes silleen niin, kun että... Ihan niin kun me oltas oltu jotakin pikkulapsia. Että ei ossattas tehä mittään ja sitten, niinku... Että, jotenkin se häirihti.

Sehän riippuu itsestä. Mitenkä suhtaudut, niin vastaa. Sanotaan että vuori vastaa, mitenkä sinä sinne huudat.

Väriäläiset kokivat vuorovaikutuksen syvenemisen esteenä rajallisen ajan. Tapaukset kerran kuukaudessa eivät edistäneet vuorovaikutuksen kehittymistä kovin paljoa, vaikka myöhemmin ilmenee, että vuorovaikutustilanteita on tullut enemmän prosessin myötä. Yhdessä käytettävän ajan puute nähdään kehitystehtävän osaluokkien kannalta kehnona. Osa Väriäläisistä koki, etteivät he saaneet kaikkiin nuoriin kontaktia, mikä voisi kuvastaa ajan rajallisuutta tai nuorten asennetta suhteessa hakeutua dialogiin Väriäläisen kanssa.

Onhan tämä aika semmonen, että ei nyt semmosta tunnetta voi jäähä, et ois ihmeitä tapahtunu.

Vähän enemmän ku ois sitä kontakti pintaa, pikkusen enemmän, niin pystys enemmän, ihan oikeesti tukemaan.

4.2 Elinikäinen oppiminen

Keskeisiä kysymyksiä elinikäisestä oppimisesta tutkittaessa ovat muun muassa mitä ryhmä on oppinut ja kuinka elinikäinen oppiminen näkyi toiminnassa. Molemmat sukupolvet kokivat avoimuuden olevan tekijä, joka mahdollistaa elinikäisen oppimisen (liite 4). He kokivat oppineensa arvostamaan erilaisuutta ja toiminaan toistensa kanssa. Mielenkiintoista on, että molemmat kokivat erittäin vahvasti ennakkoluuloja toisiaan kohtaan. Tässä näkyi sukupolvien välinen kuilu. Ryhmäläiset olivat hyvin varautuneita toiseen sukupolveen ja erilaisia käsityksiä toisista oli paljon.

Mut oli ne, ei ne ollu niin tiukkapipoja, kun mä luulin.

On oppinnu arvostamaan toista ja eri-ikäisiä. Et ei turhaan etukäteen lyödä leimoja...Ulkonaisiin seikkoihin, et just tämmösiä, et onko sillä nappuloita korvissa...

Ja sillan ku pelattiin sitä tikkupeliä siinä, niin sillankin huomaa, et kyllä nekkii ihan heittää läppää ja nauraa ja ovat hirmu huumorintajusia ja osallistuuvat.”

4.3 Nuorten itsenäistymisen tukeminen

Väriäläisten ja nuorten kokemukset nuoren kasvun tukemisesta prosessin ajalta keskittyvät seuraaviin kysymyksiin: miten Väriäläiset kokevat nuoren kasvun tuke-

misen aikuisen roolissa ja kuinka nuori kokee toiminnan tukevan itsenäistymistään (liite 5). Osa nuorista kokee, ettei toiminta ole tukenut itsenäistymistä, eivätkä he ole oppineet mitään itsestään prosessin aikana. Osa nuorista taas kokee kasvaneensa opiskeluvuotena ja toiminta on antanut jotain. Väriäläiset kokevat joidenkin keskustelujen olleen tärkeitä kasvun kannalta. Toiminta heidän mielestään tukee nuorten sosiaalisia suhteita ja kokonaisvaltaista kasvua. Aika ja toiminnan vähyyks olivat kuitenkin syvällisemmän kasvun tukemisen esteenä.

Kyllä kai se jotenkin tukkee. Aika vaikee se on aatella tolleen. Ku se on aika pientä se, mitä me ollaan tavattu loppujen lopuks. Niin kun, ollaan yhteydessä.

Minä oon ainakin muuttunu silleen aika paljon täällä.

Keskusteltiin siitä kodin merkityksestä, että miten ne näkee sen, että ne on poissa kauempana, et miltä se tuntuu ja mitä se tämä asuminen täällä on ja... Se oikeesti oli ihan syvällistä keskustelua. Siitä tuli hyvä keskustelu.

Ne aika yksinäisiä osa on, ... Niin siinä sekin, että osa on ryhmäytyyny, osa on täysin niin kun irallisina... Tää pikkusen kokoais ja antas... Kyllä tämmöstä toimintaa varmaan kannattaa jatkaa.

Väriäläiset kokivat aikuisen tuen ja läsnäolon tärkeäksi, jotta nuoren kasvun tukeminen onnistuisi. Oma kasvu on hyvin yksilöllinen tunne, mikä näkyi nuorten vastauksissa. He kokivat, ettei toiminta tue kasvua, mutta kuitenkin jokainen oli oppinut prosessista jotain, mikä näkyi elinikäisestä oppimisesta kysyttäessä. Haastattelussa kysyttiin, miten nuoret näkevät itsenäistymisen. He ajattelevat itsenäistymisen ja kasvun itsenäisenä asumisena tai asioiden hoitamisena. Toiminnan vaikutukset nuori voi huomata vasta vuosien päästä, jolloin tulokset kertovat ainoastaan tämän hetken tunteen toiminnan vaikutuksista.

4.4 Vapaa-ajan malli

Keskeinen kysymys mielekästä toimintaa kehitettäessä suhteessa ryhmän kokemaan toimintaan on: mitkä tekijät muodostavat mielekkään toiminnan, johon ryhmien jäsenet voivat osallistua. Yhteisenä asiana molemmat ryhmät kokivat ohjaajan merkityksen toiminnassa (liite 5). Tämä tukee sosiokulttuurisen innostamisen lähestymistapaa, jossa ohjaajan rooli oli tukea ryhmää koko prosessin ajan. Ohjaaja valmisti puitteet toiminnalle, kuten tilat, välineet ja aikataulutuksen. Ohjaaja aloitti toiminnan, tuki

toiminnan aikana ja lopetti toiminnan. Ohjaajan roolina aktiviteeteissa oli olla sivustakatsvoja, mutta kuitenkin samalla toimintaa tukien. Värinläiset kokivat kuitenkin, että ohjaaja voisi vielä enemmän kontrolloida tulevia toimintoja, esimerkiksi tekemällä vuosiohjelman syksyllä valmiiksi. Tällöin jokaisella olisi tiedossa mitä minäkin kertana on luvassa.

Ryhmä koki vapaan osallistumisen hyvänä asiana. Tämä toiminta oli sidottu nuorilla harrastepassiin ja Värinläiset olivat suostuneet prosessiin mukaan ilman kannusteita. Välillä toiminnassa pysyminen tuotti ryhmän jäsenille haasteita.

Et, et koska kuitenkin ne tarttee, ne odottaa sitä aikuista, ne tarttee sitä sellasta erilaista, et ei vaan tuttua niin kun ne sano pitsan paistoo, vaan että sais ihan niitä uusia virikkeitä ja huomata että aha, täähän voikin olla ihan hyvä.

Just nimenomaan, että etukäteisohjelma ois tiedossa, että se on just, että onko jotain askartelua vai leipomista vai onko pelaamista tai muuta ja pelkästään onko mitä. Kun tämä oma ohjelmaki on ihan tiivis, niin ei sitten enää jaksa.

Nuoret kokivat toiminnan aikavälien olleen sopivia; liian usein tapahtuvaan toimintaan saattaisi kyllästyä. He myös kokivat ryhmässä suunnittelemisen hyvänä menetelmänä, näin jokainen tunsivat vaikuttaneensa tulevaan toimintaan ja omat mielenkiinnon kohteet tuli huomioitua. Turvallisuuden tunne oli nuorille hyvin tärkeä asia ja välillä he kokivat pelottavaksi ja epämiellyttäväksi olla sellaisessa ryhmässä, josta ei tuntenut ketään.

Hyvän mittanen väli niinkun näillä toimintakerroilla... Muuten siihen ois saattanu kyllästyä.

Kaikki huomioitiin. Ja sit päätettiin yhdessä että, vaikka, mikä sai eniten kannatusta ja.. hmm.. ja sitten kysyttiin et, käykö se kaikille.

Minä olin semmosessa ryhmässä, et mä en niinkun tuntenu yhtään ketään ... siinä oli vähän semmosta, että kukkaan ei oikeen mittään sanonu ja... Vielä ku kukkaan ei oikeen tuntenu toisiaan ja oli ihan eka kerta ja...

Värinläiset kokivat harrastepassin huonoksi tekijäksi toiminnan motivaation kannalta. He kokivat passin olleen ainoa syy, miksi nuoret osallistuivat mukaan toimintaan. Värinläiset kokivat oman kokemuksen olevan toiminnassa vahvuus ja toivoivatkin, että tulevaisuudessa tällaisessa toiminnassa tulisi hyödyntää Värinläisten osaamista ja intressejä.

Joku nuori sanokin, että ollaan tultu niin kun opintopisteestä... Niin, ehkä joku semmonen, niin kun yhteinen nimittäjä, semmonen yhteinen motivaatio, niin se niin kun nostaa sen ryhmän tasoa, minusta.

Että olis semmosta, mistä itse on kiinnostunut ja on oma osaamistaan mahdollisesti siinä, että voi olla niin kun avuksi. Et se on vaikee mennä semmoseen kyllä, missä ei niinkun, itsekin on opettelemassa jotakin. No se tietysti on, saattaa olla siinä tilanteessa hyväkin niille nuorille.

Aineiston tuloksista nousi esiin nuorten kokemuksia toimivan vapaa-ajan mallin vaikuttavista tekijöistä, kuten kohderyhmän laajentaminen, innostajan rooli ja toiminnan tavoite (liite 5). Nuoret kokivat tällaisesta toiminnasta olevan hyötyä myös opiston muille opiskelijoille, jotka saisivat toiminnasta mahdollisesti vielä enemmän. Kyseinen kohderyhmä olisi todennäköisesti vielä haastavampi osallistaa ja joilla ennakkokäsitykset eri sukupolvista olisivat vieläkin suuremmat, kuin tutkimukseen osallistuneilla nuorilla.

Kyllähän kaikki ihmiset kaipaavat sitä semmosta vuorovaikutusta erikäisten kanssa että, ku tosiaan on semmosiaki nuoria, jotka huutelee tuolla kaikenlaisille vanhuksille

Ohjaajan rooli ja toiminnan tavoite koettiin myös toiminnan näkökulmasta vaikuttavaksi tekijäksi. Ohjaajan tulisi saada eri sukupolvet kiinnostumaan toiminnasta samalla tavoin, jotta ryhmällä olisi sama tavoite. Ohjaajan rooli nähtiin myös kiinnostuksen pysyvyydessä, mikä tarkoittaa innostamiseen lisäulottuvuuksia. Innostamisen tulisi jatkua koko prosessin ajan. Nuoret näkivät harrastepassin vaikuttavana tekijänä lähteä mukaan toimintaan, vaikka he muutenkin pitivät toiminnasta.

Ja tekemään siitä semmosen kiinnostavan, et jatkuis sinne viimeseen kertaan asti... Ku välillä meinas väsähtää sinä, jaksako lähtee.

Veikkaan, että aika moni lähti vaan sen takia että saa merkinnän tai niinku sitten sen kurssin. Mutta kyllä niinku luulisin, että silleen monet on myös tykänny käyä, tai silleen että, ei oo ollu nyt mitenkään kauheita nää kerrat tai silleen.

4.5 Muita näkökulmia

Ryhmän kokemuksia yhteisöllisyyden tunteesta myös selvitettiin. Keskeinen kysymys oli, kokivatko osallistuneet toiminnan jälkeen yhteisöllisyyttä. Tuloksista ilmeni, etteivät he kokeneet juurikaan yhteisöllisyyden tunnetta tai sen kehittymistä toiminnallisen osion aikana. Toimintakertojen vähyyks, osallistujien vaihtuvuus sekä ryhmän suuri

koko vaikuttivat kokemukseen. Osa yhdisti yhteisöllisyyden tunteeseen lisääntyvän tervehtimisen opistolla. He siis kokevat toiminnan lisänneen tervehtimistä käytävillä ja keskustelutilanteita. Suoraan yhteisöllisyyden tunnetta ei koettu.

Kohderyhmäksi valittiin ensimmäisen vuoden opiskelijat, koska heillä ei ole kokemusta opiston toiminnasta. Heidän asenteensa opiston uudenlaiseen toimintaan voisi olla muita myönteisempi, koska heillä ei ole aiemmin opittua opiston toimintatapojen painolastia. Ensimmäisen vuoden opiskelijoina he voivat olla tukena toisilleen. Kohderyhmä ei kuitenkaan kokenut hyötyä tai haittaa toiminnan kannalta. Näyttäisi, että tulevan vapaa-ajan toiminnan kannalta ei ole merkitystä kohderyhmän lukuvuodella.

5 TYÖN JA TULOSTEN TARKASTELUA

Opinnäytetyöllä tavoiteltiin toimivaa vapaa-ajan mallia, joka tukee internaattipedagogiikkaa. Tuloksista (liite 5) selviää internaattipedagogiikan toteutuminen vapaan-ajan toiminnan kannalta. Yhteisinä kokemuksia kehittämistehtävän näkökulmasta kohde-ryhmällä oli aito dialogi, avoimuus ja mielekäs toiminta. Eroavina tuloksina muodostui itsenäistymisen tukemisen kannalta Värinäläisten kokemus aikuisen tuen tärkeydestä ja nuorten kokemus yksilöllisestä kasvun tunteesta. Opinnäytetyön tuloksista nousi esiin nuorten kokemus ohjaajan roolista toiminnan onnistumiseksi. Ryhmä koki kyseisten asioiden olevan edellytys toimivalle vapaa-ajan toiminnalle, joka osaltaan tukee internaattipedagogiikkaa.

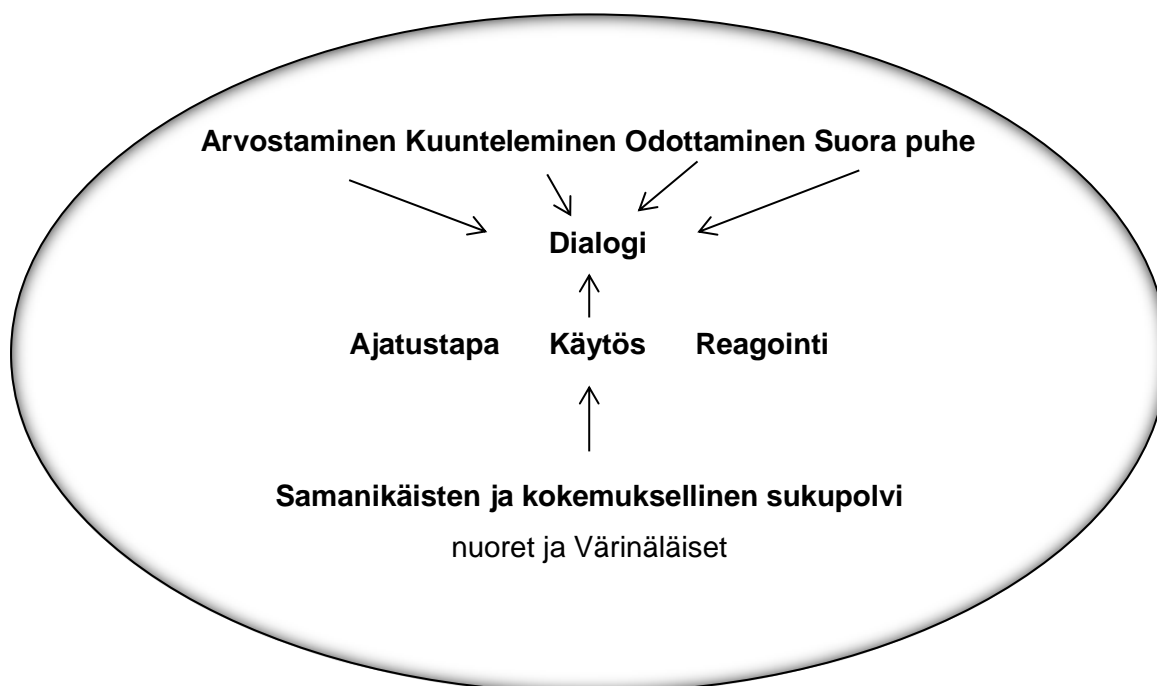
5.1 Vuorovaikutuksen merkitys

Opinnäytetyön tuloksista (liite 5) näkyy sukupolvien välinen vuorovaikutus osana internaattipedagogiikkaa. Tulokset osoittavat yhteiseksi kokemukseksi aidon dialogin vuorovaikutustilanteissa. Väisänen, Niemelä ja Suua (2009, 9–2) toteavat dialogin koostuvan kuuntelemisesta, toisen puheenvuoron odottamisesta ja suorasta puheesta. Suora puhe on oman mielipiteen kertomista, mikä näkyi hyvin lenkkikerroilla. Ujoimmatkin nuoret uskalsivat kertoa omia mielipiteitään. Suoran puheen vaikuttavana tekijänä oli pienen ryhmän koko, johon myös Mullen (1989) Pennington (2005, 80) viittaavat. Pienessä ryhmässä yksilö on minätietoisempi ja tiedostaa sopivan käyttäytymisen. Yksilön on haastavampaa sanoa oma ääni isossa ryhmässä ja käytös saattaa olla erilaista kuin pienessä ryhmässä. Pienen ryhmän koko näkyi suoraan ryhmän ilmapiirissä ja vuorovaikutustilanteissa. Ryhmän jäsenet kokivat tärkeänä pienen ryhmän, jotta aito dialogi toteutuisi. Toiminnan tarkoituksena oli alkujaan pienryhmä- tai paritoiminta, jossa Värinäläinen ja nuori olisivat tiiviissä vuorovaikutuksessa. Sosiokulttuurisen innostamisen menetelmää hyödyntäen ryhmä päätti mihin toimintaan osallistuu, jolloin ryhmän koko jäi usein aika isoksi.

Kuunteleminen on toisen ihmisen arvostamista, mikä näkyy mielipiteiden kunnioittamisena (Väisänen, Niemelä & Suua 2009, 9–2). Osa nuorista koki olonsa yhden toimintakerran aikana epämiellyttäväksi. Alemmuuden tunne vuorovaikutustilanteessa Värinäläisen kanssa ei tue arvostamisen näkökulmaa. Nuorten kyseisessä tilanteessa kokemaa väheksyntää voidaan ennaltaehkäistä paremmalla valmistautumisella

etukäteen. Prosessin tavoitteen selventäminen Värinäläisille ennen toimintaa ja toiminnan aikana olisi auttanut asiaa. Tämä kokemus minulle innoittajan roolista auttaa huomattavasti ymmärtämään ja sisäistämään kyseistä roolia käytännön tasolla. Värinäläiset kokivat itse merkittävänä oman suhtautumisensa ja asenteensa nuoriin. Saattaa olla, etteivät Värinäläiset missään vaiheessa edes tiedostaneet oman käyttäytymisensä ja nuorten alemmuuden tunteen välistä yhteyttä (kuvio 8).

Kuviossa (kuvio 8) käy ilmi sukupolvien merkitys vuorovaikutuksessa. Sukupolvi vaikuttaa ihmiseen ajatuksiltaan ja käytökseltään. Ihmisen ajatukset ja käyttäytyminen ovat puolestaan yhteydessä siihen, kuinka dialogi onnistuu. On ymmärrettävää sukupolvien väliset erot ja hierarkiat, jotta voidaan ymmärtää, miten dialogin on mahdollista toteutua.

Kuvio 8. Eri sukupolven merkitys vuorovaikutuksessa

Korhonen toteaa (2006, 54) Järviseen (2006) viitaten sukupolvien kokemuksen ja elämännäkemyksen näkyvän sukupolvien keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Ryhmässä oli paljon ennakkoluuloja (liite 5), jotka tulivat esille sukupolvien kohdatessa. Toiminnan onnistumisen kannalta merkittävä tekijä on ennakkoluulojen voittaminen. Ennakkoluulot olivat esteenä prosessin alussa, mikä näkyi vuorovaikutuksen jäykkyytenä ja varautuneisuutena. Värinäläiset kaipasivat nuorilta enemmän rohkeutta ja oma-aloitteellisuutta.

5.2 Ennakkoluuloista avoimuuteen

Elinkaariajattelun mukaan ihmisen kehitys jatkuu koko elämän ajan (Dunderfelt 1997, 16–17). Otalan (2001, 19) mukaan koulun tehtävänä on varmistaa sosiaaliset valmiudet elinikäiseen oppimiseen, jonka jälkeen alkaa jatkuva oppiminen, joka ylläpitää ihmisen aktiivista elämäntyyliä. Elinikäinen oppiminen on siis ihmisen koko elinkaaren kestävä prosessi, jota tulee arvioida ihmisen elinkaaren aikavälillä. Tämä opinnäytetyö kesti noin puoli vuotta, joka on aivan liian lyhyt aika arvioitaessa elinikäisen oppimisen kokemuksen syntymistä. Elinikäisen oppimisen toteutumista käytännössä on myös vaikea hahmottaa. Nuoret ymmärsivät elinikäisen oppimisen uusien yksittäisten asioiden oppimisena. Väriinäläiset näkivät taas käsitteen kokonaisvaltaisemmin heidän elämänkaarensa. He osasivat yhdistää elinikäisen oppimisen omien taitojen ja tietojen jatkuvaan kehittämiseen.

Tuloksista (liite 5) ilmeni, kuinka ryhmä koki avoimuuden olevan merkittävä osa elinikäistä oppimista. Asenne ohjaa Otalan (2001, 19) mukaan ihmisen suhtautumista muutokseen elinikäisessä oppimisessa. Ilman avoimuutta uusiin asioihin ei ryhdytä, eikä elinikäistä oppimista tapahdu. Ryhmä koki kehittyneen avoimuudessa, mikä näkyi erilaisuuden sietämisenä ja arvostamisena. Lamb (2011, 2), Ojala (2001, 19) ja Billet (2010, 4–5) määrittelevät elinikäisen oppimisen kognitiivisena prosessina, jossa aikuiset kehittävät itseään. Ihmisen tulee sitoutua kehittämään tietoja, taitoja ja asenteita koko elinkaaren ajan. Ryhmän jäsenillä on kasvanut ymmärrys elinikäisestä oppimisesta. Nuoret saivat toiminnasta ajatusmallin kehittää itseään koko elinkaaren ajan. Väriinäläiset saivat toiminnasta omaan ympäristöönsä uusia virikkeitä, jotka stimuloivat halua oppia ja kehittää itseään jatkuvasti, kuten Billet (2010, 4–5) toteaa.

5.3 Aikuisen tuki ja yksilöllinen tunne kasvusta

Toiminnallisen opinnäytetyön tuloksista (liite 5) käy ilmi nuorten erilaisia kokemuksia itsenäistymiseen liittyen. Osa nuorista koki kasvaneensa toiminnan aikana ja osa taas koki, ettei ollut oppinut mitään tai toiminta ei tukenut itsenäistymistä. Larsen (2006, 6–7) näkee kasvun ja oppimisen olevan yksilöllisiä tunteita, jotka toisen ihmisen on hyvin vaikea ulkoapäin arvioida. Elinikäiseen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat sisäiset ja ulkoiset tekijät, jotka tulee ottaa huomioon itsenäistymistä arvioitaessa. Haastatteluiden perusteella nuoret eivät kokeneet oppineensa mitään, vaikka oppi-

mispäiväkirjat kertoivat muuta. Ryhmähaastattelutilanne vaikutti nuorten vastauksiin. Haastattelussa vastattiin toisin kuin mitä oppimispäiväkirjoihin kirjoitettiin. Ryhmä vaikuttaa yksilön rohkeuteen sanoa oma mielipide, mikä näkyy tulosten ristiriitaisuudessa (Mullen 1989; Pennington 2005, 80). Kyseinen ilmiö näkyi jossakin määrin kaikkien osallistujien oppimispäiväkirjan vastauksia verrattaessa ryhmähaastatteluun. Aineistossa oli pieniä ristiriitaisuuksia, siksi havainnointi oli hyvin tärkeä tuki aineiston analyysissä. Ristiriitaisissa tilanteissa havainnointi tuki johtopäätösten tekemistä. Ihmisen kasvu ja oppiminen ovat vaikeasti arvioitavia asioita, sillä ne liittyvät ihmisen tunteeseen ja kokemukseen, jotka voivat olla erilaiset eri aikoina. Billet (2010, 4–5) korostaa yksilöllisyyttä elinikäisen oppimisen prosessissa, sillä ihmiset sitoutuvat oppimisprosessiin ja kokevat asioita eri tavoin.

Sinkkonen (2010, 50) arvioi nuoruutta lapsuuden muisteluna ja uuden mahdollisuuden kokeiluna. Nuoret kokevat aikuisen tuen tärkeänä, vaikka eivät sitä sanallisesti ilmaise. Myös Värinäläiset kokivat aikuisten roolin tärkeänä nuorten kasvun tukemisessa. He kävivät nuorten kanssa muutamia syvällisiä keskusteluja, joilla on merkitystä nuorten itsenäistymisen kannalta. Nuoren minäkäsitys muodostuu yksilön ja ympäristön vuorovaikutustapahtumassa. Minäkäsitys syntyy monista mielikuvista ja itseen kohdistuvista asenteista. (Burns 179; Kääriäinen 1988; Scheinin 1990, Aho 1996; Salmivalli 1997, Jaaren 2004, 30 mukaan). Nuorella on kuva itsestään ja itseensä kohdistuvista odotuksista. Minäkuvan muutokseen tarvitaan uusia positiivisia kokemuksia. Muutama nuori koki rohkaistuneensa sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa ja yksi nuori koki toiminnan edesauttaneen uskallusta olla oma itsensä. Tällaisten kokemusten vahvistamisessa apuna toimivat Värinäläiset ja pieni ryhmä, jossa on mahdollista saada positiivisia kokemuksia enemmän kuin suuressa ryhmässä.

5.4 Kohderyhmä

Tuloksista (liite 5) ilmenee nuorten ajatuksia toiminnan kohderyhmästä. Nuoret kokivat opistolla asuvan opiskelijoita, jotka hyötyisivät enemmän sukupolvien välisestä toiminnasta kuin he itse. Oikealla kohderyhmällä nuoret tarkoittavat opiskelijoita, joilla on paljon ennakkoluuloja ja huonoja kokemuksia vanhemmasta sukupolvesta. Sosio-kulttuurinen innostuminen muodostuu erään käsityksen mukaan pedagogisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta (kuvio 4). Pedagoginen ulottuvuus sisältää nuoren kehittymiseen tukevia elementtejä, kuten persoonan kehittymistä, asenteiden muutosta, kriittisen ajattelun rakentumista, vastuun tiedostamista, motivaation muo-

dostumista ja herkistymistä. (Ander-Egg 1992, 24–31; Ventosa 1993, 26–33, 60–70, Kurjen 2007, 206 mukaan.) Tuloksista ilmeni (liite 5) nuorten oppineen prosessista erilaisuuden arvostamista, jolloin heidän ennakkoluulot olivat vähentyneet. Myös Värinäläisten kokemuksista ja toiveista tuli ilmi yhteisen motivaation löytämisen tarve. Sosiokulttuurisen innostamisen termein kyse on yhteisen ongelman löytämisestä ja yhteisen tavoitteen asettamisesta ongelman ratkaisemiseksi. ”Oikea kohderyhmä” helpottaisi ongelman määrittelemistä, jolloin pedagoginen ulottuvuus voisi toteutua vieläkin paremmin.

5.5 Sosiokulttuurinen innostamisen vaikeus

Kohderyhmä osoittautui haasteelliseksi osallistaa, sillä sukupolvien väliset erot vaikuttivat ennakkoluulojen vuoksi aluksi vuorovaikutuksen syntyyn. Kehittämistehtävän tuloksista (liite 5) nousi esille ohjaajan roolin merkitys. Ohjaaja on sosiokulttuurisen innostamisen tukijalka (kuvio 5). Kurki (2007, 210) viittaa kollegoihinsa Kurki 2000; Augustin & Gillet 2000; Ander-Egg 1989; Ventosa 1993 innostamisen työn olevan hyvin haastavaa ja moniulotteista. Ryhmän jäsenet kokivat ohjaajan roolin toiminnassa innoittajana ja motivoijana. Kurki (2006, 153) kuvaa ohjaajan roolin sosiokulttuurisessa innostamisessa olevan innostaja, motivoija, koordinoija ja herkistäjä. Tavoitteena on herätellä kiinnostuksen kohteita. Ohjaajan rooli innostajana on tärkeä, sillä aitoa osallistumista ei muodostu ilman motivoitumista ja herkistymistä.

Toiminnan keskeytti kolme nuorta, jotka olivat paikalla ainoastaan yhden kerran. Kaksi värinäläistä lopetti kahden toimintakerran jälkeen, joista toisen lopettamisen syy oli tiedossa. Innostajan roolin merkitys toiminnan prosessin aikana kasvaa. Kuinka innostuksen saa jatkumaan? Tuloksista ilmeni osallistujien jaksamattomuus ja muut esteet, kuten koulutehtävät, jotka ovat haaste osallistujien pysyvyyden kannalta. Epäselväksi jäi, miksi osa lopetti prosessin kesken. Johtuiko se riippumattomista syistä, jaksamattomuudesta vai toiminnan epämielikkyydestä? Sosiokulttuurista innostamista käyttäessä tulee siis tiedostaa innostajan merkitys ja pohtia, mikä on ohjaajan rooli tämän kaltaisessa toiminnassa.

Sosiokulttuurinen innostaminen menetelmänä on haasteellinen. Menetelmää oli kiinnostava kokeilla, koska se osallistaa ryhmäläiset mielenkiintoisesti toimimaan yhdessä. Kurki (2010, 211–212) toteaa innostaminen olevan nuoren ja aikuisen yhteistä toimintatutkimusta, joka tähtää muutokseen ja lähtee nuorten kokemista ongelmista.

Ryhmän tulee määrittää yhdessä ongelma, asettaa tavoitteet, suunnitella toiminta ja arvioida tuloksia (kuvio 3). Tuloksissa (liite 5) nousee esiin Värinäläisten kokemus yhteisestä motivaatiosta. He kokivat nuorten motiiviin olevan täysin toiminnasta saatavan opintoviikon suorituksen varassa. He kaipasivat yhteistä tavoitetta toiminnalle, jolloin ryhmällä olisi ollut yksi yhteinen motivaatio.

Menetelmän haastavuus näkyi mm. toiminnan tavoitteen ymmärtämisessä. Toiminnan tavoiteena oleva nuoren itsenäistymisen tukeminen nähtiin ryhmän keskuudessa kokonaisvaltaisena käsitteenä, ei arjen tasolla. Ryhmän jäsenet asettivat oppimispäiväkirjaan omat tavoitteensa, joita he prosessin lopuksi pohtivat. Osallistujien omat tavoitteet toteutuivat, lisäksi suurin osa tunsu oppineensa jotain toiminnasta. Nuorille motivaatiotekijänä toimi harrastepassi, mikä teki haasteelliseksi ryhmän yhteisen motivaation syntymisen. Passi on hyvä keino saada mahdollisimman moni kiinnostuneeksi kokeilemaan uutta harrastetoimintaa tarjolla olevan opintoviikon avulla. Saattaa olla, että nuori käy aluksi toiminnassa passin varjolla. Se ei kuitenkaan tarkoita, ettei nuori pidä ja opi toiminnasta.

5.6 Mielekäs toiminta osana motivaatioita

Nuoret kokivat (kuvio liite 5; Kurki 2010, 211–212) mielekkäänä toimintojen suunnittelun yhdessä, mikä toi heille turvallisuuden tunteen tulevasta ja osallisuuden tunteen. Osa nuorista piti toimintatavasta päättää vaihtoehtoisista toiminnoista jokaisella toimintakerralla ja osa koki tarkan suunnitelman paremmaksi. Suurin osa ryhmästä koki vapaaehtoisen toiminnan järjestettyä toimintaa paremmaksi vaihtoehdoksi. Osa nuorista koki parempana vaihtoehtona saman ryhmän pysymisen koko lukukauden ajan verrattuna jokaisella kerralla uudelleen muodostettaviin ryhmiin. Tutustuminen uusiin ihmisiin tapahtuisi joka kerta uudelleen ja toiminta saattaisi jäädä pintapuoliseksi.

Ryhmän jäsenet kokivat toiminnan aikavälin sopivaksi. Toimintakerta kerran kuukaudessa koko lukukauden ajan saattaa olla hyvä vaihtoehto, tällöin toimintaan ei kyllästytty. Toisena vaihtoehtona on nykyistä laajempi toiminnan vapaa-ehtoisuus, jolloin toiminta olisi joka viikko. Tämä johtanee osallistujien suurempaan vaihtumiseen ja tällöin on painotettava entistä enemmän ilmapiiriin luomiseen ja tutustumiseen.

Väriinäläiset kokivat prosessin välillä haastavaksi ja väsyttäväksi. He ovat opistolla kerran kuukaudessa yhden viikon, joka on ohjelmaltaan hyvin tiivis. He kokivat mielekkäämmäksi vapaaehtoisen toiminnan, joka on suunniteltu valmiiksi. Näin Väriinäläiset voivat päättää tuntemuksiensa ja toiminnan mielekkyyden mukaan, osallistuvatko kyseisen viikon toimintakertaan. Ryhmä koki myös ohjaajan merkittäväksi tekijäksi toiminnan sujuvuuden kannalta. Sosiokulttuurinen innostaminen menetelmänä (kuvio 3; Kurki 2010, 211–212) toimii hyvin ryhmässä tapahtuvan toiminnan suunnittelun työkaluna nuorten antaman palautteen perusteella. Innostamisen prosessin omaisuus voi olla ehkä liian haastavaa Väriinäläisille, koska kokivat prosessin välillä väsyttävänä.

6 POHDINTA

Opinnäytetyössä hyödynnettiin kansanopiston internaattipedagogiikkaa sukupolvien kohtaamisessa, jossa toteutuvat vuorovaikutus, itsenäistymisen tukeminen ja elinikäinen oppiminen. Tavoitteena oli luoda Portaanpään kristilliselle opistolle toimiva vapaa-ajanmalli, joka tukee internaattipedagogiikkaa. Kohderyhmä muodostui ensimmäisen vuoden opiskelijoista ja aikuisten kuvataideryhmästä, jonka jäsenet ovat työ- tai vanhuuseläkkeellä. Keskeisinä tuloksina opinnäytetyöstä ilmeni sukupolvien väliset ennakkoluulot, jotka määrittivät toiminnan alkua. Sosiokulttuurisen innostamisen menetelmällä kokeiltuna toiminnan vuorovaikutustilanteet ja prosessin omaisuus opettivat ryhmän jäseniä arvostamaan erilaisuutta. Molemmat sukupolvet oppivat toisistaan jotain, mikä tukee työn tavoitetta internaattipedagogiikan hyödyntämisestä elinikäisen oppimisen ja kasvun tukemisen näkökulmasta.

Yhdistäviä tekijöitä opinnäytetyön tuloksissa ovat motivaatio ja aika, jotka nousivat tutkimuksessa haasteiksi. Osallistujien erilainen motivaatio osallistua toimintaan alensi ryhmän tasoa. Käytettävissä oleva aika nousi esiin arvioitaessa tutkimuksen tavoitteiden onnistumista. Toiminnan tavoitteet osaltaan toteutuivat, mutta aika rajoitti pääsemästä asiassa syvemmälle. Ennakkoluulot ja vuorovaikutustilanteiden kehittyminen nousivat myös esille tutkimustuloksista. Kohderyhmä koki oppineensa arvostamaan erilaisuutta ja toista sukupolvea. Ja tämä näkyi luonnollisissa vuorovaikutustilanteissa prosessin loppupuolella.

6.1 Tulosten tarkastelua

6.1.1 Vuorovaikutukseen vaikuttavat tekijät

Ryhmäläiset kokivat tärkeänä pienen ryhmän, jotta aito dialogi toteutuisi. Sosiokulttuurista innostamista kannattaa käyttää soveltaen ryhmän jakoa ajatellen. Ohjaaja voi jakaa ryhmän pienryhmiksi eritavoin toimintakerroilla tai pienryhmät voivat pysyä samoina koko prosessin ajan. Ryhmät voidaan muodostaa myös yhteisen intressin mukaan, jolloin luonnollisesti rakentuu pieniä ryhmiä, joilla on samoja kiinnostuksen kohteita. Tämä mahdollistaisi ryhmien yhteisten projektien toteuttamisen. Pienryhmien toimintaa tulee ohjaajan tukea toiminnan alusta alkaen. Toiminta kannattaa suunnitel-

la pienryhmille mahdolliseksi. Ryhmälle kannattaa myös puhua pienryhmien merkityksestä ja mahdollisuuksista, jotta osallistujat lähtevät innolla mukaan toimintaan.

Nuoret kokivat ajoittain pientä pelkoa tai epämiellyttävää tunnetta toimia tuntemattomien ihmisten kanssa. He kokivat ystävän tuen toiminnassa hyvin tärkeänä. Tutustumisen merkitys on nuorille suuri. Ohjaajan tulee siis luoda rento ilmapiiri, jotta toiminta ei pelottaisi. Nuoret toivoivat, että he saisivat olla toiminnan aikana ainakin yhden ystävän kanssa samassa ryhmässä. Tällainen vaihtoehto on yksi mahdollisuus, on kuitenkin tärkeää luoda myös uusia sosiaalisia suhteita. Ilmapiiriin voi vaikuttaa toiminnan muodolla ja ryhmän koolla. Ensimmäisellä ja kolmannella tapaamiskerralla oli tutustumis- ja nimileikkejä, mutta ryhmän suuruus ja vähäiset toimintakerrat eivät kuitenkaan tukeneet riittävästi tutustumista. Erilaiset tutustumisleikit ja pelit ovat hyvä keino saada ihmiset rentoutumaan ja tutustumaan toisiinsa. Toiminnassa tutustumisleikkejä kannattaa käyttää useampana toimintakertana eri tavoin. Leikkejä voi käyttää isossa ryhmässä, pienryhmissä ja pareittain, jolloin tutustumisesta saadaan hyötyä eri tavoin. Kahdella ensimmäisellä kerralla käytettiin nimilappuja ja niiden käyttöä kannattaa jatkaa, kunnes kaikki muistavat toisensa nimeltä.

Ilmapiirin luomiseen vaikuttavat ohjaajan ja ryhmän asenne sekä suhtautuminen toimintaan ja ryhmän muihin jäseniin. Ohjaaja toimii esimerkkinä toimintaan osallistumisessa ja innoittaa ryhmää osallisuuteen. Toiminnan ollessa vapaaehtoista on ilmapiiriin oltava mahdollisimman turvallinen. Toisaalta nuoret voivat tulla tällöin toimintaan oman ystävän kanssa, jolloin he ovat turvana toisilleen. Toimintaan osallistumisen kynnystä voi madaltaa edellä mainitun oman ystävän mukaan ottamisen lisäksi esimerkiksi toiminnan mielekkyydellä, toimintaan innostavalla ja motivoivalla otteella sekä jonkin itselle asetetun päämäärän saavuttamisella toiminnan avulla. Toiminta tulee järjestää ajaltaan sopivaksi, jotta jokainen voi osallistua siihen. Tilan vaikutus tulee myös huomioida rennon ilmapiirin luomiseksi. Luokkatila rajoittaa ilmapiiriä verrattuna ulkotilaan, joka on avara ja erillään koulumaailmasta.

Vapaa-ajan toimintamallin ideaalitalanteessa nuoret ja Värinäläiset toimivat yhdessä luonnollisella tavalla. Vapaa-ajan toimintaa tulee kehittää siten, että se edistää erilaisen taustan omaavien henkilöiden luonnollista vuorovaikutusta. Esimerkkinä ovat yhteiset harrastukset. Värinäläiset ovat halukkaita hyödyntämään oma osaamistaan ja kokemustaan, mikä mahdollistaisi myös työpajatoiminnan. Yksi mahdollisuus on luoda pieniä ryhmiä, joissa värinäläiset voivat opettaa tiettyä asiaa nuorille. Tietotekniikkaan keskittynyt kerta sai myös positiivisen vastaanoton, jota kannattaa hyödyn-

tää myös jatkossa. Opistolla on hyvät mahdollisuudet musiikin harrastamiseen, Luonnon ja taiteen harrastamiseen. Pienet projektit muun muassa musiikin tai taiteen parissa voisivat toimia ryhmälle hyvänä yhteisenä päämääränä.

6.1.2 Ohjauskeskustelut

Nuoret kokivat aikuisen aloitteellisen roolin vuorovaikutuksessa tärkeänä. Ohjaajan tulee toiminnan alkaessa tukea ja ohjata Värinäläisiä ottamaan rohkeasti vastuuta vuorovaikutuksen aikaansaamiseksi. On tärkeää puhua Värinäläisten kanssa vuorovaikutuksen merkityksestä nuorille. Aikuisten ryhmän kanssa tulee käydä keskustelua, kuinka luodaan uusia vuorovaikutustilanteita sekä millaiset toimintamuodot ja keskustelut tukevat nuorten itsenäistymistä. Samalla ohjaaja motivoi Värinäläisiä mukaan toimintaan. Esille kannattaa ottaa asioita, joita aikuiset ja nuoret saavat toiminnasta. Elinikäisen oppimisen periaate, nuorten itsenäistymisen tukeminen ja mielekäs vapaa-ajan toiminta on syytä tuoda esille. Aikuisia motivoi myös heitä kiinnostava tekeminen, jolloin kannattaa tiedustella keskustellen tai kyselyllä heidän mielenkiintonsa kohteita. Näin voidaan suunnitella toimintaa, joka saavuttaa mahdollisimman monta osallistujaa.

Keskustelua ryhmässä tulee käydä myös tasa-arvosta ja rajoista, mikä puolestaan auttaa ryhmän jäseniä ymmärtämään yhteistä toimintaa ja pelisääntöjä. Tärkeää tasa-arvon ja toisen kunnioittamisen kannalta on ryhmän yhteinen motivaatio ja päämäärä. Toiminnalle on yhdessä löydettävä päämäärä, jota jokainen haluaa tavoitella. Säännöt tulee sopia ryhmässä sisällä yhdessä, jolloin myös syntyy keskustelua käytäytymisestä.

Ennakkoluuloista keskusteleminen ryhmässä ennen toiminnan alkamista mahdollistaa toiminnan mahdollisimman luontevaksi. Jo ennen toiminnan alkua kannattaa käydä läpi vapaa-ajan toiminnan tavoitetta ja osallistujien rooleja erikseen molempien osallistuvien ryhmien kanssa. Keskustelua voidaan käydä aluksi yksin ja tämän jälkeen pienryhmissä. Lopuksi pohdinnat vedetään yhteen. Ennakkoluuloihin vaikuttavat tekijät ja ratkaisut niistä eroon pääsemiseksi kannattaa ottaa esille, jotta sukupolvien kohtaaminen onnistuisi mahdollisimman hyvin. Ryhmässä tulee keskustella erilaisuudesta, avoimuudesta ja kokemuksista toista sukupolvea kohtaan. Yhdessä kannattaa käydä läpi vuorovaikutusta toisen sukupolven kanssa nuoren itsenäistymisen tukemisen näkökulmasta. Aiheita voidaan käsitellä myös erilaisin toiminnallisoin keinoin.

Nuoret, jotka eivät kokeneet saaneensa tukea itsenäistymiseen, kasvua tai oppimista toiminnasta, kokivat itsenäistymisen ainoastaan itsenäisenä asumisena ja itsenäisenä asioiden hoitamisena. Nuorten kanssa tulee keskustella asiasta. Keskustelun on tarkoitus herätellä nuorten näkemystä itsenäistymisestä. Toiminnan aikana nuorten näkemys todennäköisesti laajenee, koska he tuolloin osaavat yhdistää toiminnan alussa käytyjä asioita kokemaansa.

Värinäläisiä tulee ohjata ja tukea nuorten kanssa vuorovaikutustilanteisiin mahdollisimman luonnollisin keinoin. Kaikille aikuisillekaan ei ole helppoa hakeutua sosiaaliin tilanteisiin omaehtoisesti. Ennen toiminnan alkua Värinäläisiä tulee ohjeistaa tukemaan nuoria vuorovaikutustilanteissa ja kasvussa. Tässä yhteydessä on hyvä ottaa puheeksi myös tasa-arvo ja yhdessä tekeminen. Värinäläisten kanssa kannattaa yhdessä käydä läpi esimerkkeinä erilaisia tilanteita, joissa nuoren kasvua voidaan tukea. On tärkeää painottaa yhdessä tekemistä ja kaikkien osallistujien tasavertaisuutta. Aikuiset osoittavat tukensa ohjaamalla ja yhdessä tekemällä. Nuoren kasvun tukeminen on kokonaisvaltaista ohjaamista ja vuorovaikutusta, jossa aikuinen ja nuori toimivat yhdessä. Värinäläisten muisteluhetket nuoruudesta ja elämästä voivat olla hyvä keino tuoda esiin hyviä keskustelun aiheita, jotka lisäävät nuorten ymmärrystä historiasta, elämästä ja yhteiskunnasta.

Elinikäisen oppimisen ymmärtämistä voidaan käsitellä ryhmänä esimerkiksi aikajanaharjoituksen avulla. Ryhmä tekee yhdessä paperille aikajanan, jossa vuosikymmenet on lueteltu Värinäläisen syntymästä lähtien eteenpäin. Ryhmässä käydään läpi vuosikymmen vuosikymmeneltä, mitä Värinäläisen elämässä on kulloinkin tapahtunut. Yksittäiset vuodet otetaan mukaan, jos tällöin on tapahtunut jonkin yksilön kannalta jotain merkittävää. Ryhmä kannattaa jakaa pareihin tai pienemmiksi ryhmiksi, jolloin jokaisessa pienryhmässä on esimerkiksi yksi Värinäläinen ja muutama nuori. Harjoitukseen voidaan myös liittää nuoren elämän merkittävimmät vuodet, jolloin ryhmässä nähdään yhteiset ja erilaiset kokemukset. Harjoitus avaa sekä Värinäläisille että nuorille oppimisen aikaperspektiiviä ja antaa nuorille valmiuksia ajatella omaa elinikäistä oppimistaan.

6.1.3 Ryhmän yhteinen tavoite

Nuoren oma motivaatio ja odotukset toiminnalle ovat tärkeässä asemassa, johon tulee kiinnittää huomiota. Harrastepassi toimi osaltaan motivaattorina nuorille. Kannusteena oli opintoviikon saaminen toiminnasta. Värinäläisten ja nuorten motivaatio ja toiminnan päämäärä olivat erilaiset, joten ryhmällä ei ollut yhteistä tavoitetta toiminnalle. Maslowin tarvehierarkiaa kannattaa jatkossa hyödyntää nuorten motivaatiota herätellessä. (ks. Rauramo 2008, 178.) Tarkoitus on etsiä nuoresta vahvuudet, joita lähdetään toiminnalla toteuttamaan ja vahvistamaan.

Motivaatiota osallistumiseen voidaan parantaa käyttäen erilaisia kannusteita, kuten harrastepassi, arvonnat tai opiskeluun yhdistäminen. Ohjauksen järjestämistä kannattaa harkita myös opiston ulkopuolisten tahojen kanssa. Esimerkiksi Lapinlahden kunnan eri toimijat saattaisivat olla mielenkiinnolla mukana eri sukupolvien välisessä toiminnassa. Myös erilaiset tapahtumat tai teemapäivät kannattaa huomioida toimintamahdollisuutena.

6.1.4 Innoittamisen keinot

Haasteena on muun muassa saada sosiaalisesti syrjäytyneet tai ennakkoluuloiset opiskelijat osallistumaan toimintaan. Ensimmäinen askel lähtee innostajan roolista ja toiminnan markkinoinnista. Aiemmin on tullut esille kehittämisideoita, kuten toiminnan mielekkyys kohderyhmälle, motivointi käyttäen Maslowin tarvehierarkiaa, kannusteet ja turvallisen ilmapiirin luominen eri keinoin. Nämä ideat voivat olla keino saavuttaa kyseinen kohderyhmä mukaan toimintaan.

Osallistujien yhteisen tavoitteen vuoksi harrastepassia kannattaa käyttää soveltaen tai ei ollenkaan. Passia käyttäessä on painotettava motivaatioon Maslowin tarvehierarkiaa käyttäen ja yhteiseen tavoitteeseen. Innoittajan roolin on toteuduttava henkilöstä riippumatta, vaikka ohjaajan persoona vaikuttaa suuresti. Keinojen on oltava samanlaiset henkilöstä riippumatta. Tällöin toiminnalle voidaan luoda käsikirja. Ohjaajan käsikirjassa voi olla erilaisia keinoja innostaa ja motivoida nuoria, menetelmiä toimintoihin, ideoita prosessin toteuttamiseen ja ryhmän kanssa käsiteltäviä sisältöjen lista. Toimintaa ja ohjaajan työtettä tulee siis jatkuvasti kehittää ja parantaa, jolloin sisältöjä ja menettelytapoja tulee hioa. Tärkeää on soveltaa käsikirjaa ryhmäkohtai-

sesti, jolloin ohjaaja rakentaa ryhmän mukaan toiminnan käsikirjan tarjoamasta ”työkälypakista”.

Demingin ympyrän mukaisesti ohjaajan tulee kehittää toimintaa ja omaa työtöttöään jatkuvasti. Näin ollen toiminta ei ole koskaan valmis. Toiminta muokkautuu toisaalta toiminnan kehittämistöimenpiteiden ja toisaalta ryhmän mukaan. Palautejärjestelmä tulee luoda toiminnan osalta. Ohjaaja voi ottaa jokaisen toimintakerran jälkeen palautetta eri tavoin, kuten lyhyt kyselylomake, palautepiiri tai paripalautte. Toimintaprosessin loputtua palautte tulee kerätä osallistujilta ja opiston henkilökunnalta. Opiston henkilöstö voi nähdä toiminnan vaikutukset opiskelijoista toiminnan ulkopuolella. Toiminnan tavoitteena voi olla myös ennaltaehkäisevä merkitys, jolloin kannattaa selvittää sen toteutuvuus. Toiminnan toteuttamiseen tarvitaan aikaa ja resursseja, jotta toimintaa pysytään ylläpitämään ja kehittämään. Opiston on siis tiedostettava, mitä toiminnalta haetaan. Portaansuun kristillisen opiston on määriteltävä tavoitteet ja odotukset vapaa-ajan toiminnalle. Opiskelijoiden tavoitteet on oltava jollakin tavalla yhteydessä opiston tavoitteisiin, jotta toiminta toteutuisi halutulla tavalla.

6.1.5 Vapaa-ajan toiminnanmallin muoto

Vapaa-ajan toimintaa kannattaa kokeilla myös vapaaehtoisten toimintakertojen muodossa. Ohjaajan kannattaa tehdä joka lukukauden alussa kysely mielenkiinnon kohteista ja vahvuuksista opiskelijoille mukaan lukien Värinäläiset. Näin saadaan tietoa kohderyhmän intresseistä. Toiminnan mielekkyys on yhteydessä haluun osallistua toimintaan. Kyselyssä kannattaa painottaa opiskelijoiden taitoja, vahvuuksia ja erityisosaamista. Ohjaajan on tärkeää myös etsiä yhdessä nuoren ja Värinäläisen kanssa kunkin yksilön omat vahvuudet. Värinäläisten erityisosaaminen ja heidän toimiminsensa ohjauksessa apuna kannattaa hyödyntää, näin aikuiset pääsevät toteuttamaan myös itseään ja samalla tukemaan nuoria kasvamisessa.

Tarkka suunnitelma kannattaa laatia toimintakertojen sisällöstä opiskelijoiden mielenkiinnon perusteella. Suunnitelma voisi olla esillä esimerkiksi ruokalan ilmoitustaululla, jotta kaikki näkevät ohjelman. Internaattiympäristössä hyödyntäen ohjaaja voi kierrellä asuntoloita läpi ennen jokaista toimintakertaa ja saada opiskelijat lähtemään mukaan toimintaan. Toimintakerrat voivat muotoutua isosta ryhmästä, jolloin ohjaaja ohjaa toimintakerrat. Lenkkimahdollisuus kannattaa aina olla olemassa, koska sitä tuli hyviä kokemuksia osallistujille.

Riittävää yhteisöllisyyden tunnetta ei ehtinyt syntyä tämän opinnäytetyön aikana ajan puutteen vuoksi. Ryhmän jäsenet kokivat vähäisten toimintakertojen ja sosiaalisten tilanteiden vaikuttaneen yhteisöllisyyden tunteen puuttumiseen. Itsenäistyminen ja kasvu sekä elinikäisen oppimisen tunteen saavuttaminen tarvitsevat aikaa ja säännöllisiä kohtaamisia ja vuorovaikutustilanteita. Yhteisöllisyyden tunnetta voidaan vahvistaa myös yhteisen vaativan päämäärän avulla. Innoittajan kannattaa tuoda esiin yksilön saama hyöty toiminnasta. Toiminnalle voidaan hakea myös tavoittelemisen arvoisen päämäärä.

6.2 Opinnäytetyön tulokset ja prosessi

Tulokset ovat jossakin määrin ristiriitaisia johtopäätösten tekoa varten. Työyhteisön tulee tehdä päätös siitä, mitä tulevalta toiminnalta haetaan. Sosiokulttuurista innostamista kannattaa käyttää soveltaen toiminnan muodon ja ryhmän mukaan. Huomiotavaa on myös ohjaajan rooli, koska sen merkitys on suuri toiminnan onnistumisen kannalta. Vapaa-ehtoinen tai prosessinomainen toiminta saavuttaa erilaisia asioita osallistujien kannalta, kuten myös sosiokulttuurisen innostamisen prosessinomainen toiminta tai ohjaajalähtöinen toiminta. Tärkeää on ymmärtää toiminnan muodon vaikutus tavoiteltuun päämäärään.

Sosionomin osaamisalueisiin viitaten asiantuntijuuteni on kehittynyt tutkittavassa ilmiössä. Erityisosaamiseni kohderyhmästä eli nuorten ja vanhempien sukupolvesta on kasvanut. Asiantuntijuuteni on kehittynyt työorientaation näkökulmasta, kuten toiminnallisissa menetelmissä ja sosiokulttuurisessa innostamisessa. Ymmärrys on kasvanut kyseisissä menetelmissä syvällisemmäksi, jolloin tiedostan menetelmien vahvuudet ja heikkoudet. Innoittajan rooli oli hyvin haasteellinen opinnäytetyön toiminnallisessa osiossa. Sain kuitenkin paljon kokemusta ohjaamisesta ja innostamisesta, mikä auttaa minua kehittymään työntekijänä. Oman toiminnan kriittinen analysoiminen prosessin aikana auttoi kehittämään toimintaa opinnäytetyö prosessin aikana. Tutkimuksellinen osaaminen on kehittynyt prosessin aikana hyvin paljon.

6.3 Opinnäytetyön merkitys ja käytettävyys

Opinnäytetyön merkitys kohdistui kohderyhmälle ja Portaanpään opistolle. Toimintaan osallistuneet saivat positiivisia kokemuksia ja muistoja, mikä voi ehkä vaikuttaa heidän elämäänsä. Nuorten ymmärrys avoimuudesta osana elinikäistä oppimista ja rohkaistuminen vuorovaikutustilanteissa voivat vaikuttaa positiivisesti heidän tulevaisuuteensa. Väriä läisten ennakkoluulojen häviäminen eri-ikäisiä opiskelijoita kohtaan oli heille suurin oppimisen kokemus. Kyseiset kohderyhmän kokemukset voivat edistää ryhmän jäsenten kohtaamista ja kontaktin ottamista eri sukupolvien välillä tulevaisuudessa. Nuorten positiivinen kokemus toimintaan vaikuttamisella voi rohkaista myös nuoria osallistumaan oman asuinkunnan päätöksentekoon.

Portaanpään kristillinen opisto sai hyödyllistä opiskelijoiden kokemustietoa, heille tarpeellisesta työmuodosta, jonka perusteella Portaanpään pystyy kehittämään vieläkin toimivamman vapaa-ajan toiminnan mallin. Opinnäytetyö tehdyillä rajoituksilla tuottaa uutta tietoa vähän selvitetulle osa-alueelle. Tulokset ovat heti sovellettavissa ja aihepiiri on kansanopistojen toiminnan kehittämisessä ajankohtainen. Portaanpään opisto voi ottaa vapaa-ajan toiminnanmallin käyttöön välittömästi ja kehittää mallia systemaattisesti osaksi arkea.

Työn tulokset ovat hyödyksi myös muille kansanopistoille, jossa internaattiympäristö odottaa kehittämisideoita. Kansanopistot voivat hyödyntää tuloksia toiminnassaan, sillä tällä hetkellä tällaiselle toiminnalle on tarvetta. Yhteiskunta voi hyödyntää opiskelijoiden kokemustietoa sukupolvien kohtaamisessa. Erilaisia palveluita järjestävät tahot voivat hyötyä opinnäytetyössä tuotetusta tiedosta järjestäessään palvelumuotoja sukupolville. Sukupolvityön voisi yhdistää koulun puolelta opiskelijoiden kursseihin, jolloin se tukisi myös koulua. Sosiaali- ja terveysala tarvitsee uuden palvelumuodon, jossa sukupolvet kohtaavat. Opinnäytetyön tuloksista ilmeni, ettei kaikilla nuorilla ole mahdollisuutta kohdata vanhempaa sukupolvea ja että ihmiset tarvitsevat eri-ikäisten kohtaamisia. Järjestöt ja koulut voisivat olla hyviä yhteistyökumppaneita sukupolvien kohtaamisessa tehtävässä toimintamuodossa.

Sukupolvityötä voi toteuttaa myös eri muodoin, esimerkiksi sukupuolen mukaan. Jatkokutkimusaiheina voisi tutkia toimintamuotoa, jossa toiminta on suunnattu saman sukupuolen keskuudessa eri sukupolvien välille. Toimintamuotoja kannattaa siis vaihdella. Kehittämisideoina opinnäytetyöstä nousivat esiin eri-ikäisten opiskelijoiden ennakkokeskustelut tulevaan toimintaan ja ohjaajan käsikirja.

*Tännäänkin yks niistä moikkas.
Mä moikkasin kaikkia niitä tänään.
Se yks moikkas, mä en ees tajunnu et se oli se,
mut se moikkas minua. Niin kun perhe.*

(Opiskelijoiden kommentteja)

LÄHTEET

- Alatalo, A. & Ilèn, P. 2005. Kansanopisto kokonaisvaltaisena oppimisympäristönä. Teoksessa Virtanen, S. & Marjomäki, V. (toim.). *Kansanopistokirja*. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy, 100–110.
- Billet, S. 2010. *Lifelong learning and self: work, subjectivity and learning*. Studies in Continuing Education 1/32, 1–16.
- Dunderfelt, T. 1997. *Elämänkaaripsykologia*. Porvoo: WSOY.
- Grönroos, M., Heikkilä, M.-R & Lemmetyinen, E.-K. 2001. Kansanopistosta life-kompetenssia! Teoksessa Koivunen U. (toim.). Kokonaisuutta etsimässä. På jakt efter helheten. Jyväskylä: Gummerus, 59–64.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. 2007. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Jaari, A. 2004. *Itsetunto, elämänhallinta ja arvot. Korrelatiivinen tutkimus Morris Rosenbergin itsetuntokäsitteen taustasta suomalaisilla työkäisillä*. Helsinki: Helsingin Yliopisto. Akateeminen väitöskirja.
- Jämsä, K. & Manninen, E. 2000. *Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla*. Helsinki: Tammi.
- Kaivola, J. 2001. Kokonaisvaltaisen oppimisen projekti. Teoksessa Koivunen, U. (toim.). *Kokonaisuutta etsimässä. På jakt efter helheten*. Jyväskylä: Gummerus, 15–22.
- Kivelä, V. & Lempinen, J. 2010. *Arki hallintaan. Nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen*. Turenki: Kirjapaino Jaarli.
- Koivunen, U. 2001. *ITUA – Internaattityö uuteen arvoon*. Kehittämishankkeen kansio.
- Korhonen, M. 2006. Sukupolven merkitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A.-R. & Rasku-Puttonen, H. (toim.). *Kasvatusvuorovaikutus*. Vaajakoski: Gummerus, 51–90.
- Kurki, L. 2006. Kansalainen persoonana yhteisössään. Teoksessa Kurki, L. & Nivala, E. (toim.). *Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan*. Tampere: Juvenes Print, 150–192.
- Kurki, L. 2007. Nuorisokasvatus sosiokulttuurisen innostamisen kehyksessä. Teoksessa Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.). *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Tampere: Yliopistopaino, 204–206.
- Kurki, L. 2010. Sosiokulttuurinen innostaminen. Teoksessa Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.). *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Helsinki: Yliopistopaino, 201–228.
- Kurki, L. 2011. Sosiokulttuurinen innostaminen yhteistyönä. Teoksessa Ruuskanen, P.-T., Savolainen, K. & Suonio, M. (toim.). *Toivo sosiaalisessa. Toivoa luova toimintakulttuuri sosiaalityössä*. EU: Copyright UNIPress, 39–68.

Kuula, A. 2006. *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.

Laamanen, K. 2004. *Johda liiketoimintaa prosessien verkkona. Ideasta käytäntöön*. Helsinki: Suomen Laatu keskus koulutuspalvelut Oy.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista L 2000/812. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 29.7.2012]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Laki vapaasta sivistystyöstä L 1998/632. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 13.8.2012]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632>.

Lamb, R. 2011. *Lifelong learning Institutes: The Next Challenge. The LLI Review* [Verkkolehti]. 6/2011 [viitattu 19.7.2012]. Saatavissa: http://usm.maine.edu/olli/national/pdf/LLI%20Review/LLI_Review2011.pdf

Larsen, S. 2006. *Kolmannen iän opiskeluintoa..* KansanOpisto, Folkhögskolan [verkkolehti]. 3/2006 [viitattu 19.7.2012]. Saatavissa: http://www.kansanopistot.fi/lehti/arkisto/2006_03/2006_03_lehti.pdf

Lemmetyinen, E.-K. 2001. Kansanopisto-opiskelijan muotokuva. Teoksessa Koivunen, U. (toim.). *Kokonaisuutta etsimässä. På jakt efter helheten*. Jyväskylä: Gummerus, 45–54.

Marjomäki, V. 2005. Moniarvoisen yhteiskunnan sivistysliike. Teoksessa Virtanen, S. & Marjomäki, V. (toim.). *Kansanopistokirja*. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy, 13–27.

Möller, P. 2001. Sopeutuva sivistäjä: Muuttuva kansanopisto muuttuvassa yhteiskunnassa. Teoksessa Koivunen, U. (toim.). *Kokonaisuutta etsimässä. På jakt efter helheten*. Jyväskylä: Gummerus, 25–36.

Niemi, A. 2008. *Vuosi elämästä. Työväen Akatemian opiskelijoiden kansanopistovuoden kokemukset ja merkitykset*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen tiedekunta. Syventävien opintojen tutkielma.

Niemivirta, M. 2002. *Valmiuksia, virikkeitä vai vaihtelua? Kansanopisto-opiskelijan motivaatio ja opiskelukokemukset*. Helsinki: Opetushallitus.

Otala, L. 2001. *Osaajana opintiellä. Opas elinikäisen oppimisen matkalle*. Porvoo: Bookwell.

Pelin, R. 2004. *Projektihallinnan käsikirja*. Helsinki: Gummerus.

Pennington, D. 2005. *Pienryhmän sosiaalipsykologia*. Helsinki: Gaudeamus.

Rauramo, P. 2008. *Työhyvinvoinnin portaat. Viisi vaikuttavaa askelta*. Helsinki: Edita Prima.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2009. *Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja*. [verkkokirja]. Tampere: Tampereen Yliopisto: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [viitattu 5.11.2011]. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/fi/julkaisut/motv_pdf/KvaliMOTV.pdf

- Salo, P. 2001. "Internaatti on kuin lokinpesä kalliolla" – mielikuvia internaatista ja käsitteellistä kehittelyä. Teoksessa Koivunen, U. (toim.). *ITUA – Internaattityö uuteen arvoon*. Kehittämishankkeen kansio.
- Sederlöf, H. 1984. *Selvitys kansanopiston opiskelijan koulutus- ja uravalinnoista*. Helsinki: Suomen Kansanopistoyhdistys Finlands Folkhögskolförening r.y. Opetusministeriön työryhmien muistioita.
- Sinkkonen, J. 2010. *Nuoruusikä*. Juva: Bookwell.
- Smolander, A. 2010. *Pohdintoja Portaanpään oppimiskylän internaattipedagogiikan kehittämiseksi ja hyvinvointisuunnitelman laatimiseksi*. Oppimisvaikeudet. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto. Täydennyskoulutus.
- Talentia. 2009. *Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet* [verkkodokumentti]. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry [viitattu 27.7.2011]. Saatavissa: http://www.talentia.fi/files/558/1649_Etiikkaopas2005_1_.pdf
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistumiseen ja tiedontuotantoon*. Tampere: Juvenes Print.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Gummerus.
- Vanhatalo, K. 2000. *Internaatista Internetiin – Kansanopiston monet kasvot. Paasikivi Opiston opiskelijoiden kokemukset kansanopisto-opiskelusta ja sen vaikutuksista koulutus- ja työuraan sekä yhteiskunnalliseen asennoitumiseen*. Turku: Turun yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Helsinki: Gummerus.
- Väisänen, L., Niemelä, M., & Suua, P. 2009. *Sanat työssä. Vuorovaikutus ammattitaitona*. Sastamala: Vammalan Kirjapaino.

OPPIMISPÄIVÄKIRJA PROSESSIN AJALLE

1. kerta

- Mitä odotat toimintakerroilta?
 - o Odotukset
 - o Omat tavoitteet toiminnalle
 - o Olisiko joku asia, johon haluaisit tukea toiminnan avulla?
- Ajatuksia toimintakerrasta
 - o Risut
 - o Ruusut
- Mitä opit toimintakerrasta?

2. kerta

- Hyvät asiat toimintakerrassa
 - o Mikä oli mukavaa
 - o Käytännön toteutus
- Huonot asiat toimintakerrassa
 - o Mikä ei tuntunut hyvälle, epämukavat asiat
 - o Käytännön toteutus
- Oma oppiminen toimintakerralla
 - o Mitä opit/sait toimintakerralla?
 - o Mitä annoit toisille toimintakerralla?
- Muita ajatuksia
 - o Omaa pohdintaa
 - o Esim. kehittämis ehdotuksia
 - o Voit kuvittaa omat fiilikset toimintakerralta

3. kerta

- Hyvät asiat toimintakerrassa
 - o Mikä oli mukavaa
- Huonot asiat toimintakerrassa
 - o Mikä ei tuntunut hyvälle, epämukavat asiat
- Oma oppiminen toimintakerralla
 - o Mitä opit/Sait toimintakerralta

4. kerta

- Hyvät asiat toimintakerrassa

- Mikä oli mukavaa
- Huonot asiat toimintakerrassa
 - Mikä ei tuntunut hyvälle, epämukavat asiat
- Oma oppiminen toimintakerralla
 - Mitä opit/sait toimintakerralta

5. kerta

- Hyvät asiat toimintakerrassa
 - Mikä oli mukavaa
- Huonot asiat toimintakerrassa
 - Mikä ei tuntunut hyvälle, epämukavat asiat
- Oma oppiminen toimintakerralla
 - Mitä opit/sait toimintakerralta

6. kerta

- Hyvät asiat toimintakerrassa
 - Mikä oli mukavaa
 - Mitä opit/sait
- Huonot asiat toimintakerrassa
 - Mikä ei tuntunut hyvälle, epämukavat asiat
- Mitä olet oppinut itsestäsi prosessin aikana?
- Onko toiminta tukenut itsenäistymistä tai kasvua nuorena?
- Ovatko asettamasi tavoitteet toteutuneet?

Opinnäytetyön toiminnallinen osa

Lokakuu 2011	Toiminnan esittely kohderyhmälle
Marraskuu 2011	Tutustumista ja toiminnan suunnittelua
Joulukuu 2011	Säännöt, nimi, tavoitteet, leivontaa, as- kartelua ja lenkkeilyä
Tammikuu 2012	Pelejä, leikkejä ja lenkkeilyä
Helmikuu 2012	Elokuvailta ja leivontaa
Maaliskuu 2012	Kuvataidetta ja tietotekniikkaa
Toukokuu 2012	Muistelua, haastattelut ja prosessin pää- tös

TEEMAHAASTATTELU NUORILLE OSANA OPPIMISPÄIVÄKIRJAA

1. SUKUPOLVIEN VÄLINEN KOHTAAMINEN

Millainen vuorovaikutus on ollut värinäläisten kanssa?

Kuinka yhdessä tekeminen on onnistunut?

Yhteisöllisyyden tunne: Onko sellaista tunnetta tästä ryhmästä?

2. TUKEE NUOREN KASVUA IHMISENÄ

Tukeeko toiminta itsenäistymistä? Miten?

Asuntola, asuminen, elämä, elämäkatsomus

Keskustelut, näkökulmat, käytännön tekeminen: toiminta

Tiedostatteko, että värinäläiset ovat olleet tukemassa/vaikuttamassa teidän kasvua ihmisenä?

Keskustelut, käytännön taitojen neuvominen, sosiaaliset taidot

Kokonaisuudessaan? Näkökulmat, kuunteleminen, mielipiteet ym.

3. ELINIKÄINEN OPPIMINEN

Miten elinikäinen oppiminen näkyy toiminnassa?

Koetteko, että olette oppineet jotain Värinäläiseltä, itsestä, prosessista? Mitä?

Tunnistatteko tilanteita, joissa olisitte auttaneet tai opettaneet muita?

4. TYÖMENETELMÄ – sosiokulttuurinen innostaminen

Ryhmä suunnittelee, toteuttaa, arvioi

Toimiko menetelmä teidän mielestänne? Mikä toimi, mikä ei?

Oliko vaikeaa? Mikä oli vaikeaa?

Oliko suunnitteluosio hyvä?

Menetelmän haasteet, kompastuskivet?

5. VAPAA-AJAN TOIMINNAN MALLI

Onko vapaa-ajan toiminnanmalli tällaisenaan hyvä? Miksi ei?

Mitä parannettavaa toiminnan mallissa on?

Oliko harrastepassilla vaikutusta, että lähditte mukaan toimintaan? Oliko se ainut peruste? Voisit-
teko käydä nyt, kun tiedät millaista toiminta on, vaikka et saisi merkintää?

Millaiset olivat lenkkikokemukset?

Tulisiko olla vapaat ovet, vetäjä, valmiit ryhmät, ryhmän koko, vuosikurssilaiset, toiminta?

Miten hyödyntää opistoa, jotta jokapäiväinen kohtaaminen olisi luonnollista?

Atk-tila, ruokala, taidetilat, huoneet

Tarvitsetteko tällaista toimintaa? Miten jatko tapahtuu teidän osalta? Haluaisitte ensi vuonna myös
mukaan? Toiminnan kompastuskivet, haasteet?

TEEMAHAASTATTELU VÄRINÄLÄISILLE OSANA OPPIMISPÄIVÄKIRJAA

1. SUKUPOLVIEN VÄLINEN KOHTAAMINEN

Millainen vuorovaikutus on ollut nuorten kanssa?

Kuinka yhdessä tekeminen on onnistunut?

Yhteisöllisyyden tunne: Onko sellaista tunnetta tästä ryhmästä?

2. TUKEE NUOREN KASVUA IHMISENÄ

Nuoren itsenäistyminen: Tukeeko toiminta nuoren itsenäistymistä?

Asuntola, asuminen, elämä

Tiedostatteko, että olette olleet tukemassa nuoren kasvua ihmisenä?

Keskustelut, käytännön taitojen neuvominen, Kokonaisuudessaan? Näkökulmat, kuunteleminen, mielipiteet ym.

3. ELINIKÄINEN OPPIMINEN

Miten elinikäinen oppiminen näkyy toiminnassa?

Koetteko, että olette oppineet jotain nuorelta, itsestä, prosessista? Mitä?

Tunnistatteko tilanteita, joissa olisitte auttaneet tilanteissa tai opettaneet?

4. MENETELMÄ – sosiokulttuurinen innostaminen

Ryhmä suunnittelee, toteuttaa, arvioi

Toimiko menetelmä teidän mielestänne? Mikä toimi, mikä ei?

Oliko vaikeaa? Mikä oli vaikeaa?

Oliko suunnitteluosio hyvä?

Menetelmän haasteet, kompastuskivet?

5. UUSI VAPAA-AJAN TOIMINNAN MALLI

Onko vapaa-ajan toiminnanmalli tällaisenaan hyvä?

Mitä parannettavaa mallissa on?

Millaiset olivat lenkkikokemukset?

Tulisiko olla vapaat ovet, vetäjä, valmiit ryhmät, ryhmän koko, vuosikurssilaiset, toiminta?

Miten hyödyntää opistoa, jotta jokapäiväinen kohtaaminen olisi luonnollista?

Atk-tila, ruokala, taidetilat, huoneet

Tarvitsetteko tällaista toimintaa?

Miten jatko tapahtuu teidän osalta? Haluaisitte osallistua ensi vuonna myös mukaan?

- Toiminnan kompastuskivet, haasteet?

Pelkistykset alakategorioiksi Värinäläisten aineistosta

Pelkistetty ilmaus	Alakategoria
Vuorovaikutuksen lisääntyminen Kontaktin ottaminen Rohkeus keskusteluun Tuki nuorelle	Tuki keskusteluun
Nuorten asenne Nuorten aktiivisuus Onnistunut vuorovaikutus Yksilöllisyys Oma suhtautuminen Tilannekohtaisuus Vuorovaikutus usein hyvää	Asenne
Toiminnan kautta Tilan vaikutus Yhteinen kokemus	Ilmapiirin merkitys
Pieni ryhmä Lenkki tukee vuorovaikutusta Pienen ryhmän tuki vuorovaikutukselle Aktiivisuus pienessä ryhmässä	Pienen ryhmän merkitys
Antamisen merkitys Antaessaan saa Nuori opettajana	Opettämisen/antamisen merkitys
Ennakkoluulot Nuorten maailma Kulttuuri erot Ennakkoluulojen karsiminen Ennakkoluulot esteenä	Ennakkoluulot eri sukupolvesta
Erilaisuuden arvostaminen Suhtautuminen Persoonan arvostaminen Erilaisuuden sietäminen Yksilöt erottuvat Tasa-arvo	Erilaisuuden arvostaminen
Rohkeus kokeilla uutta Uudet ajatukset Uusia puolia itsestä	Avoimuus

Näkymätön merkitys Keskustelu kodin merkityksestä Keskustelu kodista	Henkinen tuki
Tuki arkeen Tukee sosiaalisuuteen	Sosiaalinen tuki
Rajalliset kerrat Rajallinen aika	Rajallinen aika
Lyhyt aika esti kehityksen vuorovaikutusta Lyhyt aika omaksua Läpipääsemättömät nuoret	Lyhyt aika
Rajallinen vuorovaikutus Rajallinen aika	Ajan rajallisuus
Yhteinen motivaatio Nuorten motivaatio	Ryhmän motivaatio
Vetäjän merkitys Aikuisen merkitys Vakituinen työntekijä	Ohjaajan merkitys
Tarkka ohjelma Ohjelman rajaus Valmis ohjelma Suunniteltu Tieto ohjelmasta	Valmis ohjelma
Vapaa osallistuminen Avoin osallistuminen Avoin kaikille Vapaaehtoisuus	Avoin osallistuminen
Väriinäläisten kokemus Väriinäläiset ohjaajina Väriinäläiset esimerkkinä Oma osaaminen	Kokemuksen hyödyntäminen

Pelkistyksen alakategorioiksi nuorten aineistosta

Pelkistys	Alakategoria
Vuorovaikutus vaikeaa vieraan kanssa Toimiminen tuntemattoman kanssa epämukavaa Ennakkoluulot ja tuntemattomuus haittana Tuntemattomuus haittasi vuorovaikutusta Ystävän tuki Ystävän kanssa	Turvallisuuden tunne
Yksilöllinen tuki pienessä ryhmässä Lenkillä vuorovaikutus tiivistä Lenkillä oli mukavaa Lenkillä luonnollista kommunikointia Aika meni nopeasti lenkillä Ujo rohkaistuu lenkillä Helpompi puhua vanhemmalle Pienessä ryhmässä tutustuminen helpompaa Pieni ryhmä Sopivan kokoinen ryhmä	Pienen ryhmän tuki
Tuki keskustelussa Helpompi jutella vanhemmalle Väriä läisten apu Apu toiminnassa Vanhempien apu	Väriä läisen tuki
Epämukavaa määräämisen takia Alemmuuden tunne määräämisestä Yksilöllinen tapa kohdata nuori	Tasa-arvo
Toiminta tukee vuorovaikutusta Rohkeus kontaktiin Rohkeus hakeutua vuorovaikutukseen	Toiminnan merkitys
Vuorovaikutus erilaisten ihmisten kanssa Vuorovaikutus vanhempien ihmisten kanssa Vuorovaikutus vanhempien ihmisten kanssa Yhteishenki Eri tapoja oppia ja suhtautua asioihin	Erilaisuuden sietäminen
Rohkeutta sosiaalisissa tilanteissa	

Rohkeutta Sosiaalisuus Rohkeus olla oma itsensä	Rohkeutta kontaktiin
Ennakkoluulot hävisivät Ennakkoluulot määräämisestä Ennakkoluuloja vakavuudesta Pelko määräämisestä	Erilaisuuden arvostaminen
Syvällinen ajattelu Aina voi oppia Opettamisen merkitys	Oppimisen merkitys
Kohtaamiset lisääntyneet Vuorovaikutus lisääntynyt Tunnistaminen Yhteisöllisyyden tunne	Varmuus kontaktiin
En ole oppinut mitään En muista oppineeni mitään En tiedä oppineeni mitään	Ei tunnetta oppimisesta
Ei ole tukenut itsenäistymistä Ei tukenut paljon itsenäistymistä Ei tue itsenäistymistä Toimintaa ollessa enemmän, tukisi itsenäistymistä	Ei tue itsenäistymistä
Ennakkoluulot hävinneet Asuntolassa asuminen on itsenäistymistä Tukee sosiaalista kanssakäymistä Tukee ”näkyvästi” Olen muuttunut Kyllä On tukenut Vanhempien kunnioitus On tukenut vähän	Tukee kasvua
Oma mielipide Yhdessä päätös Suunnittelu onnistui Suunnittelu kannattavaa	Oma mielipide
Suunnittelussa tarvitaan kommunikointia Suunnittelu rentoutti Miellyttävä tekeminen	Ohjaajan merkitys

Vetäjällä on tarvetta Ei huolta aikataulusta	
Tutustuminen/tutut ihmiset Tuttu ryhmä Tutustuminen uusiin ihmisiin Tutut ihmiset tärkeitä Oma ystävä	Turvallisuuden tunne
Ajankäyttö Sopiva aikaväli toiminnalle Toiminnan väli sopiva	Sopiva aikaväli
Uusiin ihmisiin tutustuminen Avoin kaikille	Avoin osallistuminen
Erialaisten nuorten tarve toiminnalle Toisten nuorten tarve toiminnalle Toimintaa tarvitaan Tarve vuorovaikutukselle Ymmärrystä toisille nuorille	Oikea kohderyhmä
Sukupolvien innostaminen Ryhmän innostaminen Kiinnostuksen jatkuminen	Innostajan rooli
Motivaatio Lähteminen vaikeaa Vuoden ajat vaikuttavat Koulutehtävät esteenä Innostaja Jos ei muuta tekemistä Koulutehtävien rasitus Harrastepassilla oli vaikutusta Passi vaikutti paljon Opintopiste Passi vaikutti	Toiminnan tavoite

Aineistojen abstrahoinnissa muodostettu yhdistävä tekijä**Yhteinen kokemus****Yläkategoriat**

Aito dialogi

Avoimuus

Mielekäs
toiminta**Väriinäläisen kokemus**

Aikuisen tuki

Nuorten kokemusYksilöllinen
tunne kasvusta

Ohjaajan rooli

Yhdistävä tekijä

Nuorten ja Väriinäläisten
kokemuksia vapaa-ajan
mallista, joka tukee in-
ternaattipedagogiikkaa

Aineistojen abstrahointi sukupolvien välisestä vuorovaikutuksesta osana internaattipeda- gogiikkaa

Nuorten aineistosta

Alakategoria

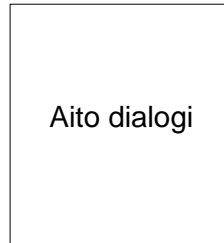
Turvallisuuden tunne
Tasa-arvo
Toiminnan merkitys
Väriinäläisen tuki
Pienen ryhmän tuki

Väriinäläisten aineistosta

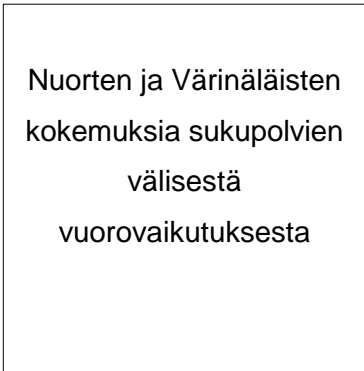
Alakategoria

Tuki keskusteluun
Pieni ryhmä
Asenne
Aika
Ilmapiiri

Yläkategoria

Yhdistävä tekijä

Aineistojen abstrahointi elinikäisestä oppimisesta osana internaattipeda- gogiikkaa

Nuorten aineistosta

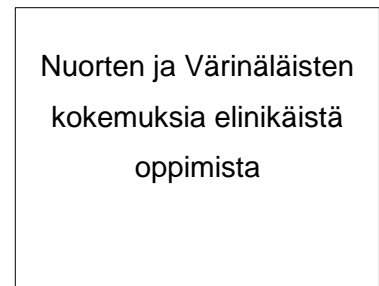
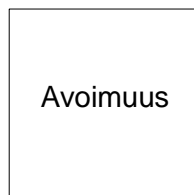
Alakategoria

Erilaisuuden sietäminen
Kehittyminen
Erialaisuuden arvostaminen

Väriinäläisten aineistosta

Uuden oppiminen
Erialaisuuden arvostaminen
Ennakkoluulot eri sukupolvesta

Yläkategoria

Aineistojen abstrahointi nuoren itsenäistymisen tukemisesta osana internaattipedagogiikkaa

Nuorten aineistosta

Alakategoria

Ei tunnetta oppimisesta
Tukee kasvua
Ei tue itsenäistymistä

Yläkategoria

Yksilöllinen
tunne kasvusta

Yhdistävä tekijä

Nuorten ja Värinäläisten
kokemuksia nuoren
itsenäistymisen
tukemisesta

Värinäläisten aineistosta

Alakategoria

Tunne kasvusta
Sosiaalinen tuki
Keskustelut

Aikuisen tuki

Aineistojen abstrahointi toimivasta vapaa-ajan mallista osana internaattipedagogiikkaa

Nuorten aineistosta

Alakategoria

Oma mielipide
Avoin osallistuminen
Turvallisuuden tunne
Sopiva aikaväli
Ohjaajan merkitys

Yläkategoria

Mielekäs
toiminta

Yhdistävä tekijä

Nuorten ja Värinäläisten
kokemuksia vapaa-ajan
mallista

Värinäläisten aineistosta

Alakategoria

Ohjaajan merkitys
Valmis ohjelma
Kokemuksen hyödyntäminen
Ryhmän motivaatio
Avoin osallistuminen

Aineiston abstrahointi toimivasta vapaa-ajan mallista osana internaattipedagogiikkaa

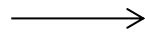
Nuorten aineistosta

Alakategoria

Oikea kohderyhmä

Innostajan rooli

Toiminnan tavoite

Yläkategoria

Ohjaajan
rooli

Yhdistävä tekijä

Nuorten kokemuksia
vapaa-ajan mallista

Sinä ja Minä – Me yhdessä toiminnan ohjevihko

Yhteisöelämän mahdollisuudet Portaanpään kristillisessä opistossa

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
2 SINÄ JA MINÄ – ME YHDESSÄ PROSESSI	4
VINKKEJÄ VAPAA-AJAN TOIMINNAN OHJAAJALLE	10

Kannen valokuva: Tutustumispelejä. Valokuva Jaloniemi Anni 2012

1 JOHDANTO

Ohjevihko on toteutettu tukemaan opinnäytetyössä kehitellyn vapaa-ajan toiminnan ohjaajaa Lapinlahden Portaanpään kristillisessä opistossa. Ohjevihko on tehty Sinä ja Minä – yhteisöllisyyttä etsimässä prosessista, jossa eri-ikäiset ihmiset toimivat yhdessä. Tuotos antaa tietoa vapaa-ajan mallin käyttämisestä. Näin Portaanpään henkilökunta pystyy hyödyntämään ohjeita toimintamallin jatkotyöskentelyssä. Osallistujia toiminnassa keskimäärin oli noin 25, joista kahdeksan oli Värinäläisiä kuvataidekoulun opiskelijoita ja 20 oli nuoria. Toiminta toteutettiin kerran kuukaudessa puolen vuoden aikana. Vapaa-ajan toimintamallissa eri-ikäiset ja eri sukupolvien opiskelijat ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Vuorovaikutustilanteiden on tarkoitus osallistaa opiskelijoita toimimaan yhdessä. Ryhmä on koottu nuorista ja Värinäläisistä, jotka yhdessä suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toiminnan.

Toiminnallisen opinnäytetyön viitekehyksenä on internaattipedagogiikka ja sosiokulttuurinen innostaminen. Internaattipedagogiikka on ajatusmalli tai pedagoginen lähestymistapa, joka perustuu kokemukselliseen oppimiseen. Arkipäivän elämistä ei voi oppia, kuin tekemällä. Sanaa internaatti käytetään, kun halutaan puhua asumismuodosta tai yleisesti oppilaitoksesta, jossa oppilaitos järjestää sekä asumisen että opiskelun tiloissaan. Internaatti on kuin kognitiivinen työpaja, jossa oppiminen tapahtuu arkisissa tilanteissa. (Helakorpi 1995, Grönruusin, Heikkilän & Lemmetyisen 2001, 60 mukaan.) Internaattipedagogiikasta nousi kehittämistehtävän kannalta kolme tärkeää osa-aluetta; vuorovaikutus eri sukupolvien välillä, elinikäinen oppiminen ja itsenäistymisen tukeminen. Toimintamallin tarkoitus oli osallistaa eri sukupolvet vuorovaikutustilanteisiin keskenään, jolloin kaikilla on mahdollisuus oppia jotain uutta. Aikuisopiskelija on myös tukemassa nuorta kasvussa ja kehittämisessä. Työmenetelmä tutkimuksessa on sosiokulttuurinen innostaminen, joka on osallistavaa pedagogiikkaa. Menetelmät, joissa nuoret saadaan vuorovaikutukseen keskenään, käyvät sosiokulttuuriseen innostamiseen. (Kurki 2010, 210.) Sosiokulttuurisen innostamisen käsitettä voidaan kuvata myös puhumalla innostamisesta.

Toiminnan kannalta on tärkeää ymmärtää sukupolvien väliset suhteet ja kuinka se näkyy vuorovaikutuksessa. Sukupolvi vaikuttaa ihmiseen ajatuksiltaan ja käytökseltään. Ihmisen ajatukset ja käytös on taas yhteydessä siihen, kuinka dialogi onnistuu. On siis ensin ymmärrettävä sukupolvien väliset erot ja hierarkiat, jotta voidaan ymmärtää, miten dialogin on mahdollista toteutua. On myös tiedettävä tekijät, jotka tukevat elinikäisen oppimisen ymmärtämistä. Nuoren itsenäistymiseen liittyvät tekijät kannattaa myös toiminnan suunnittelijan ja toteuttajan tiedostaa. Lähdeluettelo-osiossa on kirjalista, josta löytyy toiminnan kannalta lisää materiaalia.

2 SINÄ JA MINÄ – ME YHDESSÄ PROSESSI

Vapaa-ajan malliksi muodostui kuuden toimintakerran prosessi, jossa ryhmä asetti tavoitteen toiminnalle, suunnitteli, toteutti ja arvioi toiminnan. Ryhmä suunnitteli heidän tarpeistaan lähtevän toiminnan, johon valmisteltiin tarvittavat välineet ja tilat, jotka saatiin opistolta. Ohjaajan rooli oli tukea ja ohjata ryhmää ja sen toimintaa, mutta olla kuitenkin sivusta katsoja toiminnassa.

Kohderyhmäksi valikoitui opiston ensimmäisen vuoden opiskelijat; nuoret, jotka asuvat asuntolassa ja Värinäläisten aloittava ryhmä. Kehittämistehtävä rajasi kotona asuvat nuoret pois toiminnasta, sillä tarkoitus oli tavoittaa internaatissa asuva nuoriso. Nuorten motivoimiseksi suunniteltiin harrastepassi. Nuoret keräsivät jokaisesta opiston järjestämästä vapaa-ajan toimesta merkinnän passiin. Harrastepassin täytyessä, opiskelija saa yhden opintoviikon. Toimintamallia suunniteltiin yhdessä opinnäytetyön ohjaajan ja asuntolan hoitajan kanssa, jotta tuote sopisi opistoon mahdollisimman hyvin.

Toiminnallinen osuus alkoi (kuvio 1) esittelemällä kohderyhmälle opinnäytetyön ideaa ja vapaa-ajan mallia. Toiminnan esittely tapahtui erikseen Värinäläisille ja nuorille, jotta saatiin kuulla osallistujien aidot ajatukset ja motivaatiosta lähteä mukaan prosessiin. Opinnäytetyön toiminta on osa opiston vapaa-ajan toimintaa, mikä teki osallistumisen vapaa-ehtoiseksi. Opinnäytetyöstä ja toiminnasta kirjoitettiin viesti opiston viestintäjärjestelmä Wilman kautta nuorten vanhemmille. Näin vanhemmat saivat tietoa nuoret mahdollisuudesta osallistua tutkimukseen. Lupia vanhemmilta ei tarvittu pyytää, sillä kyse oli opiston harrastetoiminnasta.

Jokainen toimintakerta alkoi aloituspiirillä, jossa kyseltiin ryhmän kuulumisia ja kerrottiin päivän ohjelma, jonka jälkeen jaettiin ryhmät toiminnan mukaan. Toimintakerta kesti kaksi tuntia, josta toimintaa oli noin puolitoista tuntia. Jokainen toimintakerta päättyi loppupiiriin, jossa kyseltiin ajatuksia kerrasta sekä ryhmä suunnitteli seuraavaa kertaa. Lopuksi jokainen kirjoitti oppimispäiväkirjaa, jota käytettiin yhtenä palautemuotona.

Lokakuu 2011	Toiminnan esittely kohderyhmälle
Marraskuu 2011	Tutustumista ja toiminnan suunnittelua
Joulukuu 2011	Säännöt, nimi, tavoitteet, leivontaa, askartelua ja lenkkeilyä
Tammikuu 2012	Pelejä, leikkejä ja lenkkeilyä
Helmikuu 2012	Elokuvailta ja leivontaa
Maaliskuu 2012	Kuvataidetta ja tietotekniikkaa
Toukokuu 2012	Muistelua, haastattelut ja prosessin päätös

KUVIO 1. Opinnäytetyön toiminnallinen osa

Ensimmäisellä toimintakerralla ryhmä tutustui toisiinsa erilaisten tutustumisleikkien avulla. Ryhmälle esiteltiin vielä työn idea, vapaa-ajan toiminnan malli ja ryhmäläisten rooli prosessissa. Ryhmäläiset suunnittelivat pienissä ryhmissä tulevaa toimintaa. Jokainen ryhmä kertoi oman suunnitelman, jotka kirjattiin taululle näkyviin. Enemmistön suosikit valikoituivat mukaan prosessiin. Ryhmät miettivät vielä tulevan toiminnan sisältöjä, jotka purettiin samalla tavalla. Ryhmä päätti, että jokaisella toimintakerralla ryhmän jäsenillä on mahdollisuus valita osallistumisestaan kahteen vaihtoehtoiseen toimintaan. Tällä tavoin ryhmä jakautui kahdeksi pienemmäksi ryhmäksi. Lisäksi jokaisella kerralla on myös mahdollisuus lähteä lenkille.

Toisella toimintakerralla ryhmä päätti yhteiset säännöt, ryhmän nimen ja toiminnan tavoitetta käytiin läpi. Ryhmä jakaantui leipomaan pipareita ja torttuja, askartelemaan joulukortteja sekä lenkkeilemään.

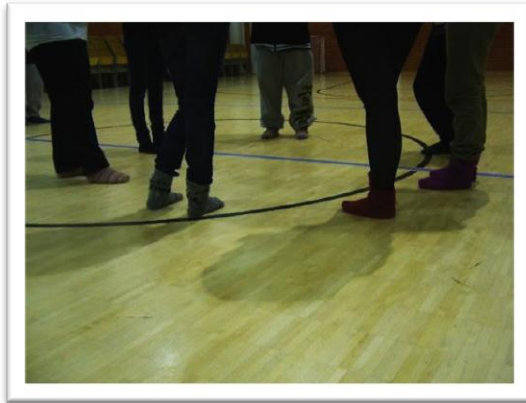
VÄRINÄÄ – PÄRINÄÄ RYHMÄN SÄÄNNÖT:

- Otetaan kaikki huomioon
- Kaikelle uudelle ollaan avoimia
- Neuvotaan toisia
- Siivotaan aina jäljet yhdessä

KUVA 8. Joululeipomista ja jouluaskartelua. Valokuva Anni Jaloniemi 2012

Kolmas kerta oli pelikerta, jolloin pelattiin vielä tutustumisleikkejä ja lopuksi ryhmä jakaantui pelaamaan lauta- ja korttipelejä. Osa ryhmästä kävi lenkkeilemässä ja liittyi myöhemmin mukaan pelaamaan.

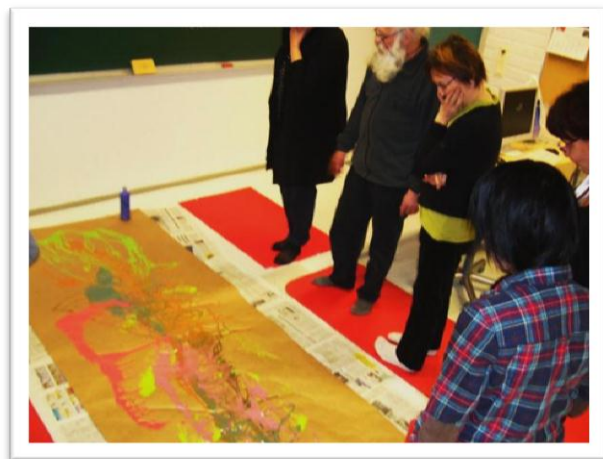
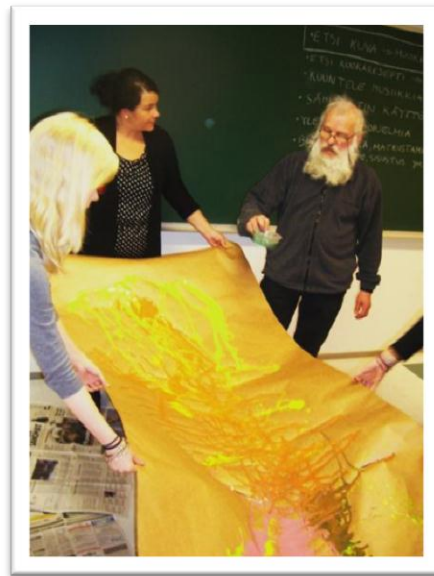
KUVA 9. Pelejä. Valokuva Anni Jaloniemi 2012.

Helmikuussa oli elokuvailta, jolloin lähes kaikki ryhmästä katsoivat Prinsessa elokuvan. Elokuvan jälkeen ryhmäläiset keskustelivat pienryhmissä elokuvan teemoista: erilaisuudesta ja suvaitsevaisuudesta.

Mitä erilaisuus on?

Miten suvaitsevaisuus näkyi elokuvassa?

Maaliskuussa ryhmä teki yhdessä taideteoksen valutustekniikalla. Jokainen ryhmän jäsen sekoitti oman värin, joka yksitellen valutettiin paperille. Ryhmä yhdessä liikutelti paperia, jotta värit sekoituivat toisiinsa ja paperille muodostui erilaisia kuvioita. Taideteokselle keksittiin myös erilaisia nimiä pienissä ryhmissä. Lisäksi nuoret neuvoivat tietotekniikassa Väriinäläisiä. Aiheina olivat Facebook, sähköpostin käyttäminen ja kuvien muokkaaminen.

KUVA 10. Taidetta. Valokuva Jaloniemi Anni 2012.

KUVA 11. Tietotekniikkaa. Valokuva Anni Jaloniemi 2012.

1. Toukokuussa muisteltiin koko prosessia toimintakertojen kuvilla. Nuoret tekivät yhdessä taideteoksen kokemastaan matkasta, jonka aikana haastattelin Värinäläisiä. Lopuksi nuoret esittelivät taideteoksen Värinäläisille. Päätimme prosessin muistelemalla yhteistä matkaa niin, että jokainen kertoi omat oppimisen kokemukset. Pidin nuorille myös ryhmähaastattelut toukokuun aikana.

KUVA 12. Matka. Valokuva Anni Jaloniemi 2012

VINKKEJÄ VAPAA-AJAN TOIMINNAN OHJAAJALLE

Ryhmäläiset kokivat tärkeänä pienen ryhmän, jotta aito dialogi toteutuisi.

- Sosiokulttuurisen innostamisen prosessia kannattaa käyttää soveltaen.
 - Ryhmän jakaminen pienryhmiksi eri tavoin joka toimintakerta tai pienryhmät voi pysyä samoina koko prosessin ajan.
 - Ryhmät voi muodostaa myös saman intressien mukaan, jolloin luonnollisesti rakentuisi pieniä ryhmiä ja samoja kiinnostuksen kohteita. Tämä mahdollistaisi ryhmien yhteisten projektien toteuttamisen.
 - Ryhmälle kannattaa puhua pienryhmien merkityksestä ja mahdollisuuksista, jotta osallistujat lähtevät innolla mukaan toimintaan.

Nuoret kokivat aikuisen aloitteellisen roolin vuorovaikutuksessa tärkeänä.

- Toiminnan alussa tuki ja ohjaus Värinäläisille ottamaan rohkeasti vastuuta vuorovaikutuksen saamiseksi.
 - Keskustelut Värinäläisten kanssa vuorovaikutuksen merkityksestä nuorille, kuinka luodaan uusia vuorovaikutustilanteita sekä minkälaiset toiminnot ja keskustelut tukevat nuorten itsenäistymistä.
- Värinäläisten motivoiminen toimintaan.
 - Osallistujien hyöty toiminnasta.
 - Elinikäisen oppimisen periaate, nuorten itsenäistymisen tukeminen ja mielekäs vapaa-ajan toiminta on merkittävää tuoda esille.
 - Aikuisia motivoi myös heitä kiinnostava tekeminen, jolloin kannattaa tiedustella keskustellen tai kyselyllä heidän intressejään. Näin voidaan suunnitella toimintaa, joka saavuttaa mahdollisimman monta osallistujaa.

Nuoret kokivat ajoittain pelkoa tai epämiellyttävää tunnetta toimia tuntemattomien ihmisten kanssa. He kokivat ystävän tuen toiminnassa hyvin tärkeänä. Tutustumisen merkitys on nuorille suuri.

- Nuoret toivoivat toiminnan olevan ystävien kanssa toteutettavissa, jolloin he saisivat olla ainakin yhden ystävän kanssa samassa ryhmässä.
- Erilaiset tutustumisleikit ja pelit ovat hyvä keino saada ihmiset rentoutumaan ja tutustumaan toisiinsa.
 - Tutustumisleikkejä kannattaa käyttää useampana toimintakertana eri tavoin. Leikkejä voi käyttää isossa ryhmässä, pienryhmissä, pareittain, jolloin tutustumisesta hyödytään eri tavoin.
 - Nimilappuja kannattaa käyttää, kunnes nimet ovat ryhmän muistissa.

- Ohjaajan ja ryhmän asenne sekä suhtautuminen toimintaan ja ryhmän muihin jäseniin on tärkeää.
- Tilan vaikutus tulee huomioida rennon ilmapiirin luomiseksi.
 - Luokkatila rajoittaa ilmapiiriä verrattuna ulkotilaan, jolloin tila on avara ja erillään koulumaailmasta.
- Matala kynnyks osallistua toimintaan voi olla oma ystävä, toiminnan mielekkyys, ohjaajan innostava motivoiminen toimintaan ja päämäärän saavuttaminen toiminnasta.

Tärkeää on kehittää vapaa-ajan toimintaa niin, että se edistää luonnollista vuorovaikutusta.

- Yhteinen harrastus tai mielenkiinnon kohde
 - Musiikki, bänditoiminta, luonto tai taide
 - Pienet projektit voivat auttaa ryhmää yhteisen päämäärän löytämiseksi.
- Väriinäläiset ovat halukkaita hyödyntämään oma osaamistaan ja kokemustaan, mikä mahdollistaisi paja tyyppisen toiminnan.
 - Pieniä ryhmiä, joissa Väriinäläiset voivat esimerkiksi opettaa tiettyä asiaa nuorille. Tietotekniikka kerta sai työssäni positiivisen vastaanoton, jota kannattaa hyödyntää myös jatkossa.

Ennakkoluulojen käsitteleminen ryhmässä ennen toiminnan alkamista, jotta toiminta saadaan heti mahdollisimman luontevaksi.

- Ennakkoluuloja voidaan käydä läpi ja hakea ratkaisuja yhdessä tai erikseen Väriinäläisten ja nuorten kanssa.
 - Ryhmässä voidaan keskustella erilaisuudesta, avoimuudesta ja kokemuksista toista sukupolvea kohtaan sekä osallistujien rooleista toiminnassa ja mitä he voivat toiminnasta saada.
 - Erilaiset toiminnalliset menetelmät kyseisten asioiden käsittelemiseksi auttaa keskustelun kulkua.
 - Keskustelua ennakkoluuloihin vaikuttavista tekijöistä ja keinoja niiden eroon pääsemiseksi
 - Väriinäläisten muisteluhetket nuoruudesta ja elämästä voi olla hyvä keino tuoda esiin hyviä keskustelun aiheita, jotka lisäävät nuorten ymmärrystä historiasta, elämästä ja yhteiskunnasta.

Elinikäisen oppimisen ymmärtämistä voidaan käsitellä ryhmänä esimerkiksi aikajanaharjoituksen avulla.

- Ryhmä tekee yhdessä paperille aikajanan, jossa vuosikymmenet on lueteltu Värinäläisen syntymästä lähtien eteenpäin. Ryhmässä käydään läpi joka vuosikymmen, mitä Värinäläisen elämässä on silloin tapahtunut. Yksittäiset vuodet otetaan mukaan aikajana harjoitukseen, jos tällöin on tapahtunut ihmisen elämässä jotain merkittävää.
- Harjoitukseen voidaan liittää nuoren elämän merkittävimmät vuodet, jolloin ryhmässä nähdään yhteiset ja erilaiset kokemukset.

Nuoren oma motivaatio ja odotukset toiminnalle ovat tärkeässä asemassa.

- Nuoren vahvuudet, joita lähdetään toiminnalla toteuttamaan ja vahvistamaan.
- Erilaiset kannusteet toimintaan osallistumiseen voivat nostaa osallistujien motivoitumista kuten, harrastepassi, arvonnat tai koulukurssiin yhdistäminen. Yhteistoiminnan ohjauksen järjestämistä kannattaa myös harkita opiston ulkopuolelta.
- Eri kunnan toimijat voivat olla mielenkiinnolla mukana eri sukupolvien toiminnassa. Erilaiset tapahtumat tai teemapäivät kannattaa myös huomioida toimintamahdollisuutena.

Innoittajan roolin on toteuduttava henkilöstä riippumatta, vaikka persoona on iso osa ohjaajan toimintaa.

- Keinojen tulee olla samanlaiset, jolloin toiminnalle on luotava ohjaajan käsikirja.
 - Ohjaajan käsikirjassa voi olla erilaisia keinoja innostaa ja motivoida nuoria, menetelmiä toimintoihin, ideoita prosessin toteuttamiseen ja ryhmän kanssa käsiteltäviä sisältöjen lista.
 - Käsikirjan soveltaminen ryhmäkohtaisesti, jolloin ohjaaja ryhmäkohtaisesti rakentaa toiminnan työkalupakista.
 - Toimintaa ja ohjaajan työtettä tulee jatkuvasti kehittää ja parantaa, jolloin sisältöjä ja menettelytapoja hiotaan.
- Palautejärjestelmä tulee luoda toiminnan osalta.
 - Toimintakertojen palaute voidaan hankkia lyhyillä kyselylomakkeilla, palautepiirillä tai paripalautteella.
 - Toimintaprosessin loputtua palaute tulee kerätä osallistujilta ja opiston henkilökunnalta. Opiston henkilöstö voi nähdä toiminnan vaikutukset opiskelijoista toiminnan ulkopuolella.
 - Toiminnan tavoitteena voi olla ennaltaehkäisevä merkitys, jolloin kannattaa selvittää sen toteutuvuus.

- Toiminnan toteuttamiseen tarvitaan aikaa ja resursseja, jotta toimintaa pysytään toteuttamaan ja kehittämään.
 - Portaanpään on tiedostettava, mitä toiminnalta haetaan.
 - Opiskelijoiden tavoitteet on oltava jollakin tavalla yhteydessä Portaanpään tavoitteisiin, jotta toiminta voisi toteutua halutulla tavalla.

Yhteisöllisyyden tunnetta ei syntynyt ajan puutteen vuoksi. Ryhmän jäsenet kokivat vähäisten toimintakertojen yhteisöllisyyden tunteen puuttumiseen.

- Yhteisöllisyyden tunnetta voidaan vahvistaa yhteisen vaativan päämäärän avulla.
 - Toiminnalle voidaan keksiä myös tavoittelemisen arvoinen päämäärä. Yhteistoiminta, jossa esimerkiksi sukupolvet kisaavat toisiaan vastaan tai sekalaisissa pienryhmissä.

Vapaa-ajan toimintaa kannattaa kokeilla myös vapaaehtoisten toimintakertojen muodossa.

- Toimintakerta kerran kuukaudessa koko lukukauden ajan voi olla hyvä vaihtoehto, sillä näin toimintaan ei kyllästy.
- Vapaa-ehtoinen toiminta, jolloin toiminta voi olla joka viikko.
 - Osallistujat vaihtuvat, jolloin on painotettava ilmapiirin luomiseen ja tutustumiseen.
 - Pienryhmä tai paritoimintaa kannattaa suosia tällaisessa vapaa-ehtoisessa toiminnassa.

Muita huomioita

- Lukukauden alussa tehtävä kysely mielenkiinnon kohteista ja vahvuuksista opiston opiskelijoille, mukaan lukien Värinäläiset.
 - Kyselyssä kannattaa painottaa opiskelijoiden taitoja ja erityisosaamista
 - Värinäläisten erityisosaaminen ja ohjauksessa apuna olemista kannattaa hyödyntää, näin aikuiset pääsevät toteuttamaan myös itseään ja samalla tukemaan nuoria kasvamisessa.
- Tarkka suunnitelma toimintakertojen sisällöstä.
 - Suunnitelma on esillä esimerkiksi ruokalan ilmoitustaululla, jotta kaikki näkevät ohjelman.
- Internaattiympäristöä hyödyntäen, ohjaaja voi kierrellä asuntoloita läpi ennen jokaista toimintakertaa ja saada opiskelijat lähtemään mukaan toimintaan.
- Lenkkimahdollisuus kannattaa aina olla, koska sieltä tuli hyviä kokemuksia osallistujille.

LÄHTEET

Grönroos, M., Heikkilä, M.-R & Lemmetyinen, E.-K. 2001. Kansanopistosta life-kompetenssia! Teoksessa Koivunen U. (toim.). Kokonaisuutta etsimässä. På jakt efter helheten. Jyväskylä: Gummerus, 59–64.

Kurki, L. 2010. Sosiokulttuurinen innostaminen. Teoksessa Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.). *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Helsinki: Yliopistopaino, 201–228.

KIRJALISTA

Billet, S. 2010. *Lifelong learning and self: work, subjectivity and learning*. Studies in Continuing Education 1/32, 1–16.

Dunderfelt, T. 1997. *Elämänkaaripsykologia*. Porvoo: WSOY.

Kivelä, V. & Lempinen, J. 2010. *Arki hallintaan. Nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen*. Turenki: Kirjapaino Jaarli.

Korhonen, M. 2006. Sukupolven merkitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A.-R. & Rasku-Puttonen, H. (toim.). *Kasvatusvuorovaikutus*. Vaajakoski: Gummerus, 51–90.

Kurki, L. 2006. Kansalainen persoonana yhteisössään. Teoksessa Kurki, L. & Nivala, E. (toim.). *Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan*. Tampere: Juvenes Print, 150–192.

Kurki, L. 2007. Nuorisokasvatus sosiokulttuurisen innostamisen kehyksessä. Teoksessa Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.). *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Tampere: Yliopistopaino, 204–206.

Kurki, L. 2011. Sosiokulttuurinen innostaminen yhteistyönä. Teoksessa Ruuskanen, P.-T., Savolainen, K. & Suonio, M. (toim.). *Toivo sosiaalisessa. Toivoa luova toimintakulttuuri sosiaalityössä*. EU: Copyright UNIPress, 39–68.

Laamanen, K. 2004. *Johda liiketoimintaa prosessien verkkona. Ideasta käytäntöön*. Helsinki: Suomen Laatu keskus koulutuspalvelut Oy.

Lamb, R. 2011. *Lifelong learning Institutes: The Next Challenge*. *The LLI Review* [Verkkolehti]. 6/2011 [viitattu 19.7.2012]. Saatavissa: http://usm.maine.edu/olli/national/pdf/LLI%20Review/LLI_Review2011.pdf

Otala, L. 2001. *Osaajana opintieillä. Opas elinikäisen oppimisen matkalle*. Porvoo: Bookwell.

Pennington, D. 2005. *Pienryhmän sosiaalipsykologia*. Helsinki: Gaudeamus.

Repo-Kaarento, S. 2007. *Innostu ryhmästä. Miten ohjata oppivaa yhteisöä*. Vantaa: Dark Oy.

Sinkkonen, J. 2010. *Nuoruusikä*. Juva: Bookwell.

Väisänen, L., Niemelä, M., & Suua, P. 2009. *Sanat työssä. Vuorovaikutus ammattitaitona*. Sastamala: Vammalan Kirjapaino.

KUVA 13. Matka. Valokuva Jaloniemi Anni 2012

Tännäänkin yks niistä moikkas.

Mä moikkasin kaikkia niitä tänään.

*Se yks moikkas, mä en ees tajunnu et se oli se,
mut se moikkas minua. Niin kun perhe.*

(Opiskelijoiden kommentteja)

